ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської і української філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «Особливості відтворення індивідуального авторського стилю у перекладі англомовних прозових творів»

Виконала: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною
програмою
Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи 1
Шепель О. А.
Керівник: Тагільцева Я.М.
Рецензент: Воскобойник В.І.

Полтава - 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської і української філології

Освітньо-професійна програма Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
Спеціальність 035 Філологія
Другий (магістерський) рівень вищої освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____Наталія СИЗОНЕНКО
_____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шепель Олександри

1. Тема роботи: «Особливості відтворення індивідуального авторського стилю у перекладі англомовних прозових творів», керівник роботи: канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри германської і української філології Тагільцева Яніна Михайлівна

Затверджено засіданням кафедри протокол №5 від 28.10.2024 року.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 10 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
- спеціальна професійна література,
- джерелах глобальної мережі «Інтернет» в галузі перекладу рекламних текстів, що знаходяться у відкритому доступі,
- результатах роботи наукового гуртка, результатах курсів для неформальної освіти.
- джерела бази практики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження індивідуального стилю в художньому перекладі
Розділ 2. Аналіз лінгво-стилістичних особливостей англомовних прозових творів
Розділ 3. Відтворення індивідуального стилю в українських перекладах англомовних прозових творів

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об’єктом дослідження
6. Дата видачі завдання 14 листопада 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ 9

1.1. Поняття індивідуального стилю в сучасній лінгвістиці та перекладознавстві 9

1.2. Особливості перекладу авторського стилю як лінгвокультурного феномену 17

1.3. Роль перекладача у збереженні ідіостилю письменника 23

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРІВ 28

2.1. Лексико-стилістичні засоби вираження авторського стилю 28

2.2. Синтаксичні та композиційні особливості художнього стилю автора 36

РОЗДІЛ 3. ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРІВ 44

3.1. Стратегії та прийоми передачі авторських стилістичних засобів у перекладі 44

3.2. Труднощі та типові помилки у передачі авторського стилю 50

ВИСНОВКИ 57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 59

ДОДАТКИ 64

ВСТУП

Актуальність теми. Художній переклад є одним з найскладніших видів перекладацької діяльності, оскільки він передбачає не лише передачу змісту тексту, а й відтворення неповторної мовної особистості автора – його світобачення, художнього мислення, індивідуальної манери письма. Саме тому проблема відтворення індивідуального авторського стилю посідає важливе місце у сучасній перекладознавчій науці.

Сучасна лінгвістика розглядає авторський стиль як систему мовних засобів, що відображає індивідуальну мовну свідомість письменника, його естетичні уподобання та світогляд. Відтворення цих особливостей у перекладі є складним процесом, оскільки перекладач має не лише зрозуміти авторську інтенцію, а й знайти відповідні мовні засоби в мові перекладу, зберігаючи художню та емоційну цілісність твору.

Проблему індивідуального стилю досліджували такі вчені, як І. Кочан, І. Лук'яненко, Р. Якобсон, М. Кочерган. Вони розглядали стиль як вияв творчої індивідуальності митця. Питання відтворення авторського стилю у перекладі порушували І. Корунець, Л. Коломієць, О. Чередниченко, А. Федоров, Ю. Найда, П. Ньюмарк, які акцентували на необхідності досягнення смислової, емоційної та стилістичної еквівалентності між оригіналом і перекладом. У сучасних дослідженнях (зокрема, праці Л. Лисиченко, О. Ребрій, К. Райс, М. Шевченко) особлива увага приділяється когнітивним і лінгвокультурним аспектам індивідуального стилю, а також перекладацьким стратегіям його збереження.

Актуальність теми зумовлена потребою осмислення того, яким чином у перекладах англомовної прози зберігається індивідуально-авторська своєрідність тексту, як перекладач відтворює культурні, естетичні й стилістичні компоненти авторського мовлення, не порушуючи його цілісності. У сучасному контексті глобалізації та активного розвитку міжкультурної комунікації вміння передати у перекладі авторський стиль є показником високого рівня

професійної майстерності перекладача та гарантією автентичного сприйняття іноземної літератури українським читачем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота розроблена та впроваджена в полі науково-дослідного напряму кафедри германської і української філології відповідно до теми «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика».

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є окреслення особливостей відтворення індивідуального авторського стилю в українських перекладах англомовних прозових творів та визначення ефективних перекладацьких прийомів для збереження стилістичної своєрідності оригіналу.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність виконання таких **завдань**:

1. Розглянути теоретичні засади поняття індивідуального стилю в лінгвістиці та перекладознавстві.
2. Проаналізувати основні лінгвостилістичні засоби реалізації авторського стилю в англомовній прозі.
3. Визначити прийоми та стратегії перекладу, що сприяють збереженню індивідуально-авторських особливостей.
4. Здійснити порівняльний аналіз фрагментів оригіналів та українських перекладів англомовних прозових творів.
5. Оцінити рівень адекватності відтворення авторського стилю у перекладі.

Об'єкт дослідження – процес художнього перекладу англомовних прозових творів як форма міжкультурної комунікації.

Предмет дослідження – лінгвостилістичні особливості відтворення індивідуального авторського стилю в українських перекладах англомовних прозових творів.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплекс взаємопов'язаних методів: описовий метод застосовано для визначення основних мовних і стилістичних особливостей авторського стилю; порівняльно-

зіставний метод – для аналізу відповідностей між оригінальним текстом і його українським перекладом; контекстуально-інтерпретаційний метод – для виявлення смислових і емоційних відтінків у процесі перекладу; метод суцільної вибірки – для добору ілюстративного матеріалу з англомовних і українських прозових текстів; а також елементи кількісного аналізу – для визначення частотності використання певних лексико-стилістичних засобів та перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна полягає у спробі комплексного аналізу способів відтворення індивідуального стилю англомовних авторів у сучасних українських перекладах. У дослідженні визначено найбільш ефективні перекладацькі прийоми для збереження ідіостилю автора та описано типові труднощі, з якими стикаються перекладачі при передачі культурно маркованих і стилістично насичених елементів тексту.

Практична цінність. Отримані результати можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні курсів з теорії та практики перекладу, стилістики, лексикології, інтерпретації художнього тексту. Матеріали дослідження можуть стати базою для підготовки методичних рекомендацій щодо перекладу художніх текстів, а також бути корисними для студентів-філологів і практикуючих перекладачів, які прагнуть удосконалити навички передачі індивідуального авторського стилю.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження. Всі результати дослідження та проведений аналіз належать автору дослідження. Усі розробки та система досліджених компетентностей, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дослідження були апробовані у процесі навчальної та наукової діяльності здобувача. Матеріали роботи обговорювалися на засіданнях кафедри германської і української філології Полтавського державного аграрного університету, а також представлені у доповідях на студентських науково-практичних конференціях. Окремі результати дослідження відображені у тезах і

наукових публікаціях, присвячених проблемам відтворення стилістичної індивідуальності автора в перекладі художніх текстів.

Публікації. За результатами кваліфікаційної роботи було опубліковано тези.

Шепель Олександра Труднощі передачі індивідуального стилю в українських перекладах англомовних прозових творів. *Мова і міжкультурна комунікація*: теорія та практика : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 листопада 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 112–214.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 74 сторінках, з них 58 сторінок основного тексту, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Поняття індивідуального стилю в сучасній лінгвістиці та перекладознавстві

У сучасній лінгвістиці та перекладознавстві питання індивідуального стилю посідає особливе місце, адже саме воно дає змогу зрозуміти унікальність мовної особистості автора та специфіку його художнього світобачення. Індивідуальний стиль – це не лише набір мовних засобів, що повторюються у творах письменника, а цілісна система художніх прийомів, яка відображає його світосприйняття, емоційний досвід, культурну належність і творчу інтенцію. Через стиль автор створює власну «мовну реальність», у якій розкриваються риси його особистості та ставлення до дійсності.

Упродовж розвитку мовознавства поняття стилю неодноразово переосмислювалося. Якщо класична риторика розглядала стиль як засіб досягнення красномовності, то сучасна лінгвістика трактує його як механізм індивідуалізації мовлення, що проявляється у виборі лексичних, граматичних і синтаксичних засобів [45]. Водночас у перекладознавчій площині стиль набуває нового виміру, оскільки постає не лише об’єктом аналізу, а й предметом творчої реконструкції. Завдання перекладача полягає у тому, щоб зберегти своєрідність авторського стилю іншими мовними ресурсами, не втративши естетичної й емоційної сили оригіналу.

У науковій літературі термін «стиль» трактується багатопланово. Одні дослідники (М. Кочерган [16], Коломієць Л. [11], Андрієнко Т. [1]) підкреслюють системність мовних засобів, інші – їхню функціональну зумовленість і зв’язок із комунікативною метою. Так, М. Кочерган [16]

визначав стиль як «єдність змісту й форми, у якій відображено індивідуальне бачення світу митця». Коломієць Л. [12], своєю чергою, наголошує на діалогічній природі мовлення: кожен автор створює свій стиль у взаємодії з культурним і соціальним контекстом епохи.

Стиль не є суто мовним явищем – це прояв особистості у мові, форма творчого самовираження [11]. У цьому сенсі можна говорити про індивідуальний стиль, який, на відміну від функціонального (офіційно-ділового, наукового, художнього тощо), відображає унікальність мовної особистості автора. Саме цей аспект (індивідуальний, неповторний) стає предметом особливої уваги лінгвістів і перекладознавців.

Поняття індивідуального стилю тісно пов’язане з терміном ідіостиль, що використовується у сучасній лінгвістиці для позначення системи мовних і стилістичних ознак, властивих творчості конкретного автора [21]. Ідіостиль охоплює як рівень слововживання, синтаксичної побудови та образності, так і особливості світосприйняття, що відбиваються у мовних засобах.

За визначенням М. Кочергана [16], індивідуальний стиль є «інваріантною системою мовних ознак, притаманних текстам певного автора, які дозволяють відрізнити його твори від будь-яких інших». Інакше кажучи, кожен письменник має свій «мовний почерк», який формується на перетині його досвіду, світогляду, інтелектуальної культури та естетичних орієнтирів.

Так, для стилю Ернеста Гемінґвея характерні лаконічність, простота синтаксичних конструкцій, мінімалізм у вираженні емоцій. Його короткі, насичені змістом речення створюють ефект безпосередності та правдивості. Натомість Вірджинія Вулф вибудовує текст через потік свідомості, складні асоціативні зв’язки та розгорнуті метафори, що створюють відчуття внутрішнього монологу. Саме такі особливості визначають індивідуальний стиль, який перекладач повинен зуміти зберегти, передаючи текст іншою мовою.

Існує кілька наукових підходів до осмислення поняття індивідуального стилю, кожен із яких висвітлює його з різних ракурсів і пропонує власні методи аналізу (Рис. 1.1). Ці підходи не заперечують один одного, а радше взаємодоповнюють, формуючи цілісне розуміння природи авторської індивідуальності у мові.

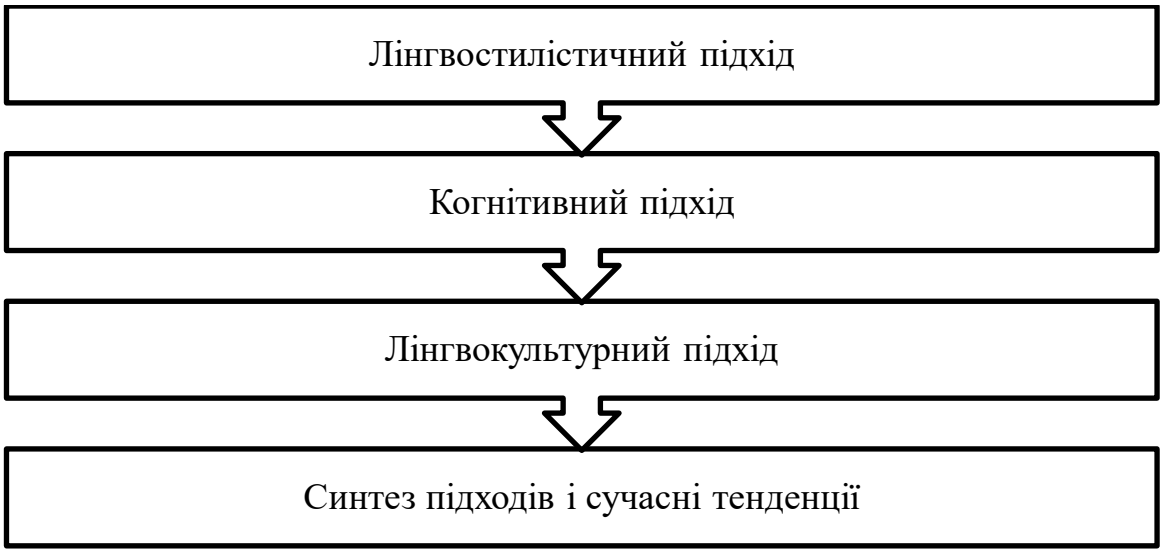

Рис. 1.1. Підходи до означення поняття індивідуального стилю автора

Проаналізуємо їх більш детально.

1. Лінгвостилістичний підхід. Лінгвостилістичний підхід є найбільш традиційним і ґрунтується на аналізі мовних одиниць та їхніх функцій у тексті. У межах цього підходу дослідники зосереджують увагу на тому, як саме автор добирає слова, будує фрази, організовує ритм оповіді, використовує синтаксичні конструкції та художні засоби. Індивідуальний стиль тут постає як система повторюваних мовних прийомів, які створюють особливу ритміко-інтонаційну і смислову тканину тексту.

Як зазначає Лук'яненко І. [22], стиль не зводиться лише до сукупності мовних засобів – це «єдність вибору, інтонації та структури, через які виражається духовний світ автора». У цьому сенсі лінгвостилістичний аналіз дає можливість побачити, як через мовну форму проявляється художня особистість письменника.

Проте обмеження цього підходу полягає в тому, що він часто зосереджується на формальних характеристиках тексту, не завжди враховуючи глибші когнітивні та культурні чинники, які формують стильову своєрідність. Саме тому в сучасній науці активно розвиваються інші, ширші, концептуальні підходи.

2. Когнітивний підхід. Когнітивний підхід розглядає індивідуальний стиль як вияв індивідуального способу мислення, специфічного способу сприйняття, осмислення і структурування реальності. Згідно з позицією К. Райс та О. Ребрій [30] стиль є результатом когнітивних процесів, що визначають, як автор концептуалізує світ і передає його через мову.

Кожен письменник має власну систему образів, асоціацій і метафор, яка базується на його особистому досвіді, емоційному світі, рівні знань і культурних впливах. Тому індивідуальний стиль не можна звести лише до технічного використання мовних засобів – це передусім модель мислення, яка реалізується в мовленні.

Наприклад, у прозі Джеймса Джойса складні синтаксичні конструкції, багатошарові алюзії та асоціативні зв’язки є результатом спроби автора відтворити складність людської свідомості. Перекладач, який прагне передати цей стиль, має не просто знайти еквіваленти окремих слів чи фраз, а відтворити саму логіку мислення письменника, його уявлення про час, простір і людину.

Таким чином, когнітивний підхід дозволяє досліджувати стиль як прояв індивідуальної мовної особистості, у якій відбивається не лише мова, але й спосіб світосприйняття. Саме тому переклад індивідуального стилю в межах цього підходу розглядається як інтерпретація авторської концептуальної картини світу, а не лише як технічна передача тексту [35].

3. Лінгвокультурний підхід. Лінгвокультурний підхід наголошує на тому, що індивідуальний стиль формується не лише на основі когнітивних процесів, а й під впливом культурних чинників, притаманних певній нації, епосі чи

соціуму. Авторська манера відображає систему цінностей, символів, архетипів і культурних кодів, характерних для його культурного середовища.

На думку Л. Коломієць [11], будь-який текст є продуктом культури, а тому кожен індивідуальний стиль має відбиток колективного досвіду. Так, художні твори Чарльза Діккенса неможливо повністю зрозуміти без урахування англійської вікторіанської культури, соціальних норм і моральних ідеалів епохи. Аналогічно, стиль Маргарет Етвуд формувався під впливом канадського культурного контексту, феміністичного дискурсу та екологічних мотивів.

Для лінгвіста лінгвокультурний аспект має особливе значення, адже саме він визначає, які образи, символи та культурні реалії потрібно адаптувати чи пояснити у процесі перекладу [4]. Індивідуальний стиль автора, отже, стає містком між культурами, через який здійснюється діалог між різними традиціями та світоглядами.

4. Синтез підходів і сучасні тенденції. Сучасна лінгвістика дедалі частіше підкреслює, що індивідуальний стиль не може бути пояснений у межах лише одного підходу. Він є багаторівневим феноменом, який формується на перетині мовної системи, мислення та культури [52]. Лінгвостилістичний аналіз дозволяє виявити формальні риси тексту, когнітивний – зрозуміти внутрішню логіку творчого процесу, а лінгвокультурний – пояснити зв’язок автора з культурним контекстом.

Науковці наголошують, що стиль автора і стиль перекладача неминуче вступають у взаємодію. Перекладач виступає посередником між двома культурами і двома мовними системами, тому від нього вимагається баланс між вірністю оригіналу та природністю перекладу. Л. Коломієць [12] підкреслює, що перекладач має зберегти «відчуття авторської присутності» в тексті, навіть якщо окремі засоби вираження змінюються.

Відтворення індивідуального стилю залежить також від обраної перекладацької стратегії. У термінах С. Баснет [38] це можна описати як

динамічну еквівалентність, переклад має викликати в читача подібне емоційне враження, що й оригінал. Тобто головним завданням перекладача є не механічне дублювання мовних форм, а передача естетичного ефекту й авторської інтонації.

Індивідуальний стиль є складним багатовимірним феноменом, що поєднує мовні, когнітивні та культурні аспекти. Його аналіз потребує системного підходу, який враховує як формальні мовні особливості, так і внутрішній світ автора, його культурну і ментальну належність. Саме ця багатошаровість робить поняття індивідуального стилю надзвичайно важливим як для лінгвістики, так і для перекладознавства, адже від розуміння цієї категорії залежить адекватність і глибина перекладу художніх творів.

Останні десятиліття характеризуються активним розвитком інтердисциплінарних підходів у дослідженні індивідуального стилю. Лінгвісти дедалі частіше поєднують методи стилістичного, когнітивного та лінгвокультурного аналізу. Так, О. Ребрій [30] і О. Шум [36] розглядають індивідуальний стиль як «відображення концептуальної структури свідомості автора», що має бути реконструйована перекладачем у процесі інтерпретації.

Паралельно розвивається прагматичний напрям, у межах якого стиль тлумачиться як спосіб впливу на читача. Згідно з цією концепцією, переклад індивідуального стилю повинен забезпечити аналогічний комунікативний ефект у реципієнта іншої культури. Отже, перекладач постає не як пасивний передавач, а як активний інтерпретатор, що відтворює не лише мовну, а й емоційно-психологічну структуру тексту.

У лінгвістиці індивідуальний стиль можна охарактеризувати через комплекс складників, що взаємопов’язані і разом формують унікальну мовну і художню індивідуальність автора (Рис 1.2). Цей підхід дозволяє розглядати стиль не як випадкове поєднання слів, а як системне явище, у якому кожен елемент виконує певну функцію.

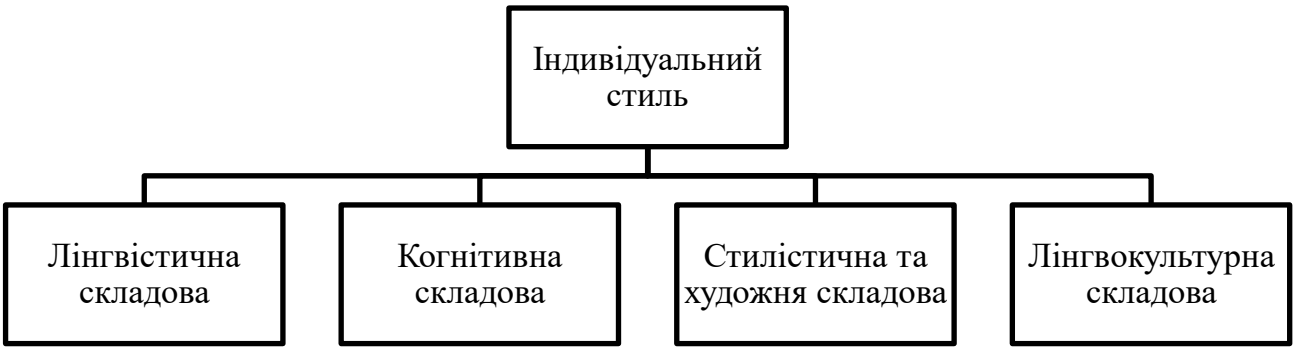

Рис. 1.2. Складники індивідуального стилю

1. Лінгвістична складова. Лінгвістична складова визначає унікальність письма автора через вибір лексики, граматичних конструкцій, синтаксичної організації, ритму та інтонаційних засобів. Це свого роду «мовний підпис», який повторюється у різних текстах автора і формує його впізнаваність. Лексика включає не лише стандартні слова, а й авторські неологізми, архаїзми, терміни або специфічні вирази. Синтаксис – це структура речень, порядок слів, використання складнопідрядних конструкцій, вставних елементів, а також ритмічних повторів [20]. Інтонаційні засоби, зокрема паузи, наголоси та повтори, допомагають передати емоційний стан персонажів, ритм оповіді та особливу художню атмосферу. Лінгвістична складова забезпечує читачеві відчуття стилю на рівні мови та структури тексту.

2. Когнітивна складова. Когнітивна складова відображає спосіб мислення автора, його сприйняття світу та образотворче відображення ідей. Вона проявляється у тому, як письменник організовує інформацію, формує асоціативні ланцюги, будує образи і концептуалізує явища та події [8]. Ця складова дозволяє зрозуміти, як автор бачить і пояснює реальність, якими логічними та емоційними схемами керується у процесі створення тексту. Саме когнітивна складова часто визначає, чому певні теми, мотиви та образи постійно повторюються в творчості конкретного автора.

3. Стилістична та художня складова. Стилістична і художня складова охоплює тропи, фігури мови, ритмічні та композиційні прийоми, які створюють неповторну атмосферу твору. Це метафори, порівняння, алюзії, гіперболи, повтори, ритмічні наголоси, а також особливості композиції, чергування діалогів і монологів, внутрішніх і зовнішніх описів, зміна перспективи оповіді [22]. Ця складова формує художню індивідуальність автора і допомагає читачеві відчути емоційний та естетичний ефект тексту. Вона тісно взаємодіє з лінгвістичною складовою, адже спосіб мовного вираження впливає на художнє сприйняття.

4. Лінгвокультурна складова. Лінгвокультурна складова проявляється у використанні культурно-специфічних елементів, національних традицій, історичних або соціальних відсилань, які надають тексту характерного культурного забарвлення. Це можуть бути назви місць, історичні події, особливості поведінки та мови персонажів, соціальні чи побутові деталі, притаманні конкретній культурі [5]. Лінгвокультурна складова дозволяє читачеві зануритися у специфічний світ автора і сприяє формуванню цілісного культурного контексту твору. Для перекладача вона є важливою, оскільки визначає, які елементи потребують адаптації, а які – збереження у первісній формі, щоб не втратити культурну автентичність.

Індивідуальний стиль автора – це комплексне явище, яке формується на перетині мови, мислення, культури та особистих творчих уподобань, і яке робить тексти автора впізнаваними та унікальними.

Отже, індивідуальний стиль – це багатовимірне явище, яке поєднує лінгвістичні, когнітивні, культурні та естетичні компоненти. У лінгвістиці він визначається як сукупність мовних і стилістичних засобів, що відображають творчу особистість автора; у перекладознавстві – як об’єкт відтворення, який вимагає особливої уваги до семантики, ритму, інтонації та культурних підтекстів.

1.2. Особливості перекладу авторського стилю як лінгвокультурного феномену

Проблема відтворення авторського стилю у перекладі посідає одне з центральних місць у сучасному перекладознавстві. Індивідуальний стиль є відображенням не лише мовної компетенції письменника, а й його культурної, естетичної та ментальної належності [9]. Саме тому переклад такого стилю потребує не механічної передачі лексичних і граматичних структур, а глибокого розуміння культурного контексту, у якому цей стиль формується. Авторський стиль, зокрема в художній прозі, виступає лінгвокультурним феноменом, тобто результатом взаємодії мови, мислення та культури, а отже, його відтворення вимагає врахування не лише мовних, а й екстралінгвістичних чинників.

Будь-який письменницький стиль формується на перетині індивідуальних і колективних мовних традицій. Автор не творить у вакуумі – його манера письма спирається на мовні норми епохи, культурні коди суспільства, літературні канони та світоглядні орієнтири. Як зазначає Л. Коломієць [13], кожен художній текст є «фрагментом культури», який містить національно специфічні образи, алюзії та символи. Індивідуальний стиль у цьому контексті виступає своєрідним культурним маркером, що дозволяє ідентифікувати автора в межах певної літературної традиції.

Так, манера Чарльза Діккенса неможлива без урахування вікторіанських моральних цінностей, соціальної проблематики та особливого англійського почуття гумору. Стиль Вірджинії Вулф не можна зрозуміти поза культурою модернізму, з її прагненням до суб’єктивності й внутрішнього монологу. У цьому сенсі індивідуальний стиль письменника – це не лише мовна, а й культурно-ментальна характеристика, що виражає його ставлення до дійсності через систему образів, символів та асоціацій.

Перекладач, стикаючись із відтворенням авторського стилю, стає посередником між культурами. Його завдання полягає не лише у точній передачі змісту, а й у відтворенні культурно-естетичного ефекту, який стиль справляє на читача оригіналу. З цього погляду переклад виступає не просто лінгвістичним процесом, а актом культурної інтерпретації.

Як зауважує С. Баснет [38], еквівалентність перекладу має ґрунтуватися не на формальній подібності, а на динамічній відповідності, тобто на досягненні схожого впливу на читача. Це особливо важливо при передачі індивідуального стилю, де навіть незначна зміна у виборі слів чи синтаксисі може змінити загальне враження від тексту. Перекладач має зрозуміти, які культурні конотації стоять за певними словами, метафорами, алюзіями, і знайти адекватні способи їхнього вираження у цільовій мові.

Наприклад, у творах Е. Гемінґвея [44] простота синтаксису та мінімалізм лексики є частиною його стилістичної концепції – «теорії айсберга». Перекладач, прагнучи передати цей ефект, має уникати надмірних пояснень або ускладнених структур, адже втрата лаконізму порушить основну інтенцію автора. Натомість у перекладі В. Вулф [53] важливо зберегти ритмічність і потік свідомості, які передають внутрішню динаміку персонажів. Отже, збереження стилю означає збереження авторського бачення світу.

Однією з найскладніших проблем перекладу індивідуального стилю є культурна неперекладність. Кожен текст містить елементи, тісно пов’язані з національною культурою: реалії, фразеологізми, алюзії, етнокультурні символи. Як зазначає О. Ребрій [30], перекладач у таких випадках має обрати між двома стратегіями: адаптацією (пристосуванням тексту до культурного контексту цільової мови) або збереженням оригінальності (введенням чужорідних елементів для збереження автентики).

Наприклад, при перекладі англійських фразеологізмів, що містять культурно марковані образи («*to carry coals to Newcastle*», «*the Big Apple*»),

перекладач може використати функціональні аналоги («*возити дрова в ліс*», «*Нью-Йорк*»), або залишити оригінальні одиниці з поясненням. Вибір стратегії залежить від мети перекладу: якщо важливо передати атмосферу оригіналу, перекладач залишає культурні елементи; якщо ж акцент робиться на доступності сприйняття, застосовується адаптація.

Водночас, як підкреслює І. Котенко [15], переклад художнього тексту – це завжди творчий компроміс між точністю та природністю, між збереженням стилю та очікуваннями нового читача. Тому перекладач має не лише володіти глибокими знаннями мови, а й мати культурну інтуїцію, здатність відчути підтекст, ритм, інтонацію оригіналу.

Сучасна перекладацька практика свідчить, що повне відтворення авторського стилю у межах іншої мови неможливе, проте можлива його функціональна еквівалентність. Для цього застосовують різні прийоми лінгвокультурної адаптації:

- експлікація – пояснення культурно специфічних елементів;
- модуляція – заміна структури вислову для збереження стилістичного ефекту;
- транскреація – творче переосмислення тексту з метою передачі емоційного впливу;
- компенсація – введення додаткових засобів у перекладі для відтворення втраченої стилістичної інформації.

Так, у перекладі українською романів Дж. Р. Р. Толкіна перекладачі вдаються до створення неологізмів і відновлення фонетичної гармонії власних назв, що відповідає особливій міфопоетичній структурі його стилю. Подібні приклади демонструють, що лінгвокультурна адаптація є не спрощенням, а формою творчого діалогу з автором, який дозволяє відтворити не лише зміст, а й естетичний потенціал тексту.

Перекладач у процесі роботи з індивідуальним стилем виконує подвійну

роль: інтерпретатора і творця. Він має водночас зрозуміти культурні коди автора та знайти адекватні засоби для їхнього вираження у власній мові. Як зазначає Ю. Бойко [2], перекладач не повинен копіювати стиль оригіналу, а має «відтворити його заново у природному мовному середовищі перекладу». Це передбачає глибоку емпатію, уміння відчути внутрішній ритм твору, а також здатність до стилістичного перевтілення.

Саме тому переклад авторського стилю розглядається як форма кроскультурної комунікації, де кожне слово стає носієм не лише смислу, а й культурного досвіду. Успішний переклад – це не дзеркальне відображення, а нове художнє втілення, у якому зберігається дух оригіналу, але реалізований у контексті іншої культури.

У процесі аналізу авторського стилю як лінгвокультурного феномену особливу увагу варто звернути на ті елементи, що формують унікальність індивідуальної манери письма та створюють культурно зумовлену образність. Для перекладача важливо не лише розпізнати ці елементи, але й знайти відповідні засоби для їх відтворення у мові перекладу. Нами були узагальнені основні компоненти авторського стилю та способи їхньої передачі у перекладі у вигляді таблиці (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Способи передачі авторського стилю

Складник авторського стилю	Приклади прояву в оригіналі	Проблеми перекладу	Можливі перекладацькі стратегії та прийоми
1	2	3	4
Лексичний рівень	Використання авторських неологізмів, діалектизмів, ідіом, емоційно забарвленої лексики.	Відсутність прямих відповідників у мові перекладу, втрата експресивності.	Калькування, адаптація, компенсація, створення контекстуального неологізму.
Синтаксичний рівень	Нетипова структура речень, довгі або уривчасті фрази, порушення стандартного порядку слів.	Неможливість дослівного відтворення синтаксису без втрати природності тексту.	Перестановка, розщеплення або об’єднання речень, збереження інтонаційного ритму.

Продовження Таблиці 1.1

1	2	3	4
Стилістичний рівень	Використання метафор, порівнянь, алюзій, повторів.	Наявність культурно-специфічних образів, які не сприймаються цільовою аудиторією.	Трансформація образу, пошук функціонального еквівалента, контекстуальне уточнення.
Культурний рівень	Історичні реалії, етнокультурні символи, соціальні маркери, фразеологізми.	Ризик непорозуміння або втрати культурного підтексту.	Коментарний переклад, адаптація культурних реалій, пояснювальна примітка.
Психоемоційний рівень	Відображення емоційного стану автора через ритм, паузи, повтори, вигуки.	Складність передачі інтонаційної напруги і підтексту.	Ритмічна адаптація, інтонаційне моделювання, стилістична компенсація.

Збереження авторського стилю у перекладі вимагає комплексного підходу. Перекладач має одночасно враховувати мовні, культурні, естетичні та психологічні чинники. Ефективність перекладу залежить від здатності поєднати лінгвістичну точність із культурною адаптацією, не порушуючи при цьому внутрішню логіку і художню інтонацію оригіналу [31]. Саме тому переклад авторського стилю розглядається як акт культурного посередництва, де важливим є не лише «що» перекладається, а й «як» і «з яким ефектом» сприймається читачем.

Проблема взаємодії двох стилів (авторського та перекладацького) залишається однією з найскладніших у сучасному перекладознавстві. Кожен переклад, навіть виконаний із максимальною точністю та ретельністю, неминуче містить елемент суб’єктивності. Перекладач не лише переносить слова і речення, а й інтерпретує текст через власний культурний досвід, систему цінностей, мовну компетенцію та індивідуальні художні уподобання. Тому процес відтворення індивідуального авторського стилю є своєрідним актом співтворчості, у якому перекладач стає своєрідним співавтором твору.

У цьому контексті особливо важливо розуміти, що переклад – це не просте механічне відтворення оригіналу. Це означає, що перекладений текст

повинен зберегти основний смисл і художню функцію оригіналу, але при цьому набувати нової естетичної форми, адекватної мовним і культурним умовам цільової аудиторії [50]. Переклад – це процес творення нового тексту, який не суперечить авторській концепції, а відтворює її через призму іншої мови.

Важливим аспектом є також збереження емоційного та психологічного впливу оригіналу. Перекладач має передавати не лише зміст, а й тон, ритм, інтонаційні відтінки та художні акценти, що складають своєрідну атмосферу твору [27]. Наприклад, особливості синтаксису, ритмічні повтори, метафори або фразеологічні конструкції формують неповторний почерк автора і створюють унікальну естетичну атмосферу. Їхнє відтворення у перекладі вимагає тонкої взаємодії стилю оригіналу та перекладацьких прийомів.

Будь-який переклад художнього тексту можна розглядати як складний процес комунікації між двома стилями. Перекладач, спираючись на власні знання та творчі здібності, прагне не просто передати слова, а відтворити авторський стиль у повній художній цілісності. Успішний переклад визначається не стільки його буквальністю, скільки здатністю передати індивідуальність автора, його ритм, образність та емоційну насиченість, що забезпечує цілісне сприйняття твору читачем іншомовного тексту.

Отже, переклад авторського стилю як лінгвокультурного феномену – це складний, багатовимірний процес, що виходить далеко за межі звичайного лінгвістичного відтворення. Він передбачає розуміння ментальних і культурних основ тексту, уміння адаптувати їх до іншомовного середовища без втрати ідентичності. Авторський стиль у цьому контексті виступає не лише естетичною, а й культурною категорією, а перекладач – активним посередником у діалозі культур.

Таким чином, збереження індивідуального стилю у перекладі – це не лише фахове завдання, а й акт культурного співтворення, який забезпечує неперервність літературної традиції, сприяє взаєморозумінню між народами та збагачує обидві культури, як вихідну, так і цільову.

1.3. Роль перекладача у збереженні ідіостилю письменника

Проблема збереження індивідуального авторського стилю, або ідіостилю, є однією з найважливіших у сучасному перекладознавстві. Ідіостиль відображає особистісний спосіб бачення світу, інтелектуальну і емоційну своєрідність автора, тому будь-яка спроба його відтворення в іншій мові передбачає складний процес інтерпретації.

Перекладач у цьому процесі виступає не лише як «медіатор» між двома мовами, а як творчий посередник між культурами. Його завдання полягає у тому, щоб донести не тільки зміст, а й естетичний тон оригіналу, зберігаючи інтонацію, ритм і художню образність тексту. Як зазначає Л. Коломієць [12], перекладач «мислить стилем автора», намагаючись не просто знайти словесні відповідники, а передати настрій і дух твору, що значно складніше, ніж буквальний переклад.

У цьому сенсі перекладач є співавтором, який бере участь у творенні нового художнього світу, зберігаючи внутрішню логіку і звучання оригіналу, але відтворюючи їх засобами іншої мовної системи.

Одним із центральних питань у теорії художнього перекладу є пошук оптимального співвідношення між точністю змісту та творчою адаптацією стилю. Як наголошує К. Райс [30], переклад художнього тексту завжди балансує між двома полюсами – вірністю і виразністю.

З одного боку, перекладач має бути точним і не спотворювати зміст, з іншого – забезпечити природність і художню силу перекладу. Надмірна буквальність призводить до втрати емоційної наснаги, а надмірна свобода, до відчуження від авторського задуму. Тому кожен перекладач мусить знаходити індивідуальний творчий баланс, зважаючи на контекст, жанр і стилістичні домінанти оригіналу.

Саме тут проявляється його професійна інтуїція – здатність «чути» текст, розуміти його підтекст, ритм, приховані конотації. Ця чутливість є необхідною умовою збереження ідіостилю.

Для глибшого розуміння ролі перекладача в ході нашого дослідження ми систематизували основні його функції у процесі роботи з текстом, де на першому плані – збереження ідіостилю письменника (Таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Функції перекладача у процесі збереження ідіостилю письменника

Функція перекладача	Зміст та характеристика	Очікуваний результат
Інтерпретаційна	Аналіз змісту, структури та стилістичних домінант оригіналу, визначення авторських інтенцій.	Глибоке розуміння ідіостилю автора.
Мовна	Добір лексичних і граматичних засобів, що відповідають стилю оригіналу.	Збереження мовної точності та ритмічної побудови.
Культурно-посередницька	Передача культурно маркованих елементів (реалій, алюзій, фразеологізмів) у зрозумілій для цільової культури формі.	Досягнення культурної адекватності.
Художньо-естетична	Відтворення емоційно-естетичного впливу, авторської інтонації, образності.	Збереження художньої цілісності тексту.
Творча	Використання власних інтерпретаційних ресурсів для компенсації неперекладних елементів.	Досягнення природності і стилістичної гармонії.

Як видно з наведеної таблиці, діяльність перекладача є багаторівневою та міждисциплінарною. Вона охоплює як лінгвістичний, так і культурно-когнітивний виміри. Перекладач виступає аналітиком, інтерпретатором, художником і, водночас, культурним посередником.

Його інтерпретаційна функція забезпечує усвідомлення глибинних смислів і підтекстів, а мовна функція – точне відтворення структурно-лексичних особливостей тексту. Культурно-посередницька функція дає змогу передати специфіку національного світосприйняття, а художньо-естетична – відновити емоційно-образну тканину оригіналу. Нарешті, творча функція надає перекладачеві свободу дій у межах професійної відповідальності, дозволяючи компенсувати відмінності між мовами без втрати авторського задуму.

Таким чином, збереження ідіостилю – це синтез усіх функцій

перекладача, що забезпечує цілісність та автентичність іншомовного тексту.

Збереження ідіостилю передбачає розуміння культурних кодів, закладених у мові автора. Індивідуальний стиль часто спирається на традиції, міфологеми, соціальні та історичні асоціації, що не завжди мають прямі відповідники у мові перекладу.

Перекладач повинен уміти передавати культурно марковані одиниці шляхом адаптації або компенсації, не спрощуючи їхнього змісту. Наприклад, у перекладах творів Джеймса Джойса чи Вірджинії Вулф важливо передати не лише експериментальну синтаксичну структуру, а й філософсько-психологічну глибину, що формує особливу «мовну музику» тексту.

Ідіостиль завжди вкорінений у певному культурному контексті. Тому перекладач стає посередником між двома культурами, він транслює не лише слова, а й цінності, традиції, способи мислення [7]. У цьому аспекті важливо враховувати лінгвокультурні відмінності, які можуть впливати на сприйняття тексту. Наприклад, метафора або алюзія, зрозуміла носієві оригінальної мови, може бути чужою або навіть незрозумілою для читача перекладу.

Щоб зберегти індивідуальний стиль і культурну автентичність, перекладач може застосовувати компенсаторні засоби: додаткові контекстуальні уточнення, коментарі або стилістичні заміни, які допомагають відновити емоційний і смисловий ефект оригіналу [25]. Таким чином, він не лише відтворює текст, а й сприяє культурному діалогу між народами.

Відтворення ідіостилю вимагає від перекладача пошуку балансу між лінгвістичною точністю і художньою свободою. Надмірна буквальність може призвести до втрати естетичного ефекту або штучності вислову, тоді як надмірна творчість ризикує спотворити задум автора. Саме тому перекладач має виступати не як «копіювальник», а як співавтор, який делікатно адаптує форму оригіналу до нових мовних і культурних умов.

Проаналізувавши науково-методичні джерела ми виокремили кілька практичних орієнтирів, які допомагають зберегти ідіостиль письменника [12]:

1. Попередній аналіз авторської манери письма. Перед перекладом

варто визначити основні мовні та стилістичні маркери, які створюють неповторність автора.

2. Розпізнавання ключових стилістичних домінант. Наприклад, схильність до експресивної лексики, риторичних повторів, асонансів або ритмічних структур.

3. Застосування варіативного перекладацького підходу. У різних фрагментах тексту можуть використовуватися різні стратегії, від дослівної передачі до адаптації.

4. Фокус на емоційно-естетичному впливі. Перекладач має прагнути, щоб цільовий текст викликав у читача схожі емоції, які передбачав автор.

5. Контроль ритму і мелодики тексту. Після завершення перекладу доцільно перечитати текст уголос, щоб перевірити його звучання і стилістичну природність.

Перекладач, аналізуючи такі елементи, фактично виконує роль інтерпретатора художнього коду, Він повинен зрозуміти не лише те, що сказано, а й те, як і з якою метою це зроблено [16]. Таким чином, переклад стає актом прочитання й переосмислення тексту, а не просто передачею змісту іншою мовою.

Успішність перекладу залежить від того, наскільки перекладач розуміє взаємозв’язок мови і культури, адже кожне слово несе відбиток ментальності народу, до якого належить автор [28]. Тому переклад – це завжди акультураційний процес, у якому важливо не втратити автентичний голос письменника. Перекладач несе етичну відповідальність перед автором і читачем. Він має право на творчість, але не на свавільне втручання у текст. Його завдання – не створити власний твір, а дати іншій мовній спільноті можливість почути автентичний голос автора.

Перекладач виступає співтворцем художньої цілісності, а не її копіїстом. Його професійна майстерність полягає у здатності гармонійно поєднати аналітичне мислення, мовну інтуїцію і культурну обізнаність, завдяки чому

переклад стає самостійним, але естетично рівновартісним оригіналу твором.

Роль перекладача у збереженні ідіостилю письменника є центральною для забезпечення автентичності міжмовної комунікації. Від перекладача залежить, чи зможе читач іншої культури відчути той самий естетичний вплив, що й читач оригіналу. Збереження індивідуального стилю вимагає поєднання мовної компетенції, культурної емпатії, творчої інтуїції та етичної виваженості.

Отже, перекладач – це не просто мовний посередник, який передає інформацію з однієї мови іншою, а справжній співтворець художньої реальності, що активно бере участь у процесі формування смислу. Його завдання полягає не лише у відтворенні змісту, а й у збереженні естетичного, емоційного та культурного коду автора, тобто тих рис, які становлять сутність індивідуального стилю письменника.

Успішний переклад вимагає від перекладача високого рівня мовної інтуїції, літературного смаку та глибокого розуміння авторського задуму. Він має вловити внутрішню логіку тексту, ритм, образну систему, а також ті підтексти, які не виражені безпосередньо, але визначають тональність і стиль твору. Водночас перекладач повинен володіти культурними знаннями, щоб адекватно передати національні, соціальні та історичні конотації, властиві оригіналу.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРІВ

2.1. Лексико-стилістичні засоби вираження авторського стилю

Проблема лексико-стилістичних засобів у структурі індивідуального стилю посідає важливе місце в сучасному мовознавстві та перекладознавстві. Саме на лексичному рівні найповніше розкривається творча індивідуальність письменника, його світогляд, естетичні принципи та мовне чуття [50]. Лексико-стилістичні елементи – це не лише інструменти художнього вираження, а й своєрідні «підписи» автора, які дозволяють відрізнити його манеру письма від інших.

Вибір слів, їхня семантична гнучкість, образність і взаємодія з контекстом формують неповторний мовний портрет митця. У художньому тексті слово виходить за межі звичайного засобу комунікації, воно стає носієм емоцій, символів і культурних значень [24]. Через систему лексико-стилістичних прийомів (епітетів, метафор, неологізмів, повторів, фразеологічних інновацій тощо) письменник створює власний мовний простір, де кожен елемент набуває естетичної ваги.

Для перекладача цей рівень є одним із найскладніших, адже передача лексико-стилістичної своєрідності потребує не лише мовної, а й культурної чутливості. Необхідно зберегти не просто зміст, а емоційно-образну структуру тексту, що формує атмосферу оригіналу [2]. Втрата або невдала адаптація лексико-стилістичних засобів призводить до спотворення художнього тону, стилістичного ритму та індивідуального звучання автора.

Авторський стиль є системою мовних засобів, через які письменник відображає власний світогляд, емоційний стан і творчу індивідуальність [34]. Серед усіх рівнів мови саме лексико-стилістичний рівень забезпечує

найвиразніше втілення авторської інтенції, оскільки охоплює словниковий запас, образність, ритмомелодику й емоційно-естетичний тон оповіді. Лексико-стилістичні засоби формують неповторну атмосферу твору, дозволяють створити асоціативні зв'язки, відчути внутрішню логіку мовлення персонажів та голосу автора.

Лексичний рівень мови є базовим для формування індивідуального стилю. Кожен письменник має власну систему добору слів, у якій простежуються темпоральні, культурні та емоційні ознаки епохи. Наприклад, у творах Рея Бредбері спостерігаємо поєднання наукової термінології з поетичними метафорами, що створює особливу атмосферу «ліричної фантастики». Натомість у Чарльза Діккенса слово часто має соціальне навантаження, стає засобом характеристики суспільства й моральних типів персонажів.

Лексико-стилістичні засоби вираження – це сукупність мовних елементів, за допомогою яких автор створює індивідуальний стиль, формує художній образ, емоційне забарвлення та естетичний ефект тексту [39]. Вони поєднують у собі лексичні, морфологічні, синтаксичні та прагматичні прийоми, що забезпечують цілісність мовної системи твору.

До основних лексико-стилістичних засобів належать:

1. Епітети – слова чи словосполучення, що надають предметам або явищам образності й емоційності (наприклад: «*тиха туга», «срібне небо*»). Вони допомагають автору виразити власне ставлення до описуваного.

2. Метафори – перенесення значення з одного предмета чи явища на інше за подібністю, що створює глибші асоціації («*час тікає», «душа співає*»). Метафора є одним із провідних інструментів індивідуального стилю.

3. Порівняння – художній прийом, що підсилює виразність шляхом зіставлення («*білий, як сніг», «мов птах* у *клітці*»).

4. Символи та алюзії – використовуються для створення

багатошаровості змісту, залучення культурних чи міфологічних асоціацій. Вони є проявом лінгвокультурного коду автора.

5. Антитеза – протиставлення понять чи образів для підкреслення контрасту («*ніч і день», «радість і біль*»), що часто формує драматизм оповіді.

6. Повтори – навмисне відтворення однакових слів або конструкцій, яке підсилює емоційність і ритмічність тексту.

7. Архаїзми та неологізми – вживаються для створення історичного колориту або демонстрації творчого новаторства автора.

8. Діалектизми, просторіччя, жаргонізми – вводяться з метою стилізації мовлення персонажів або передачі соціального контексту.

9. Ідіоми та фразеологізми – слугують для відтворення національного колориту, створення експресивності та мовної індивідуальності.

10. Гра слів, паронімічна атракція, алітерація – фоностилістичні прийоми, що надають тексту музикальності, ритмічності та гумористичного чи іронічного відтінку.

Для систематизації цих засобів м виділили основні групи, які найчастіше сигналізують про індивідуальний почерк митця (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Складники індивідуального стилю автора

Група засобів	Типові приклади	Функції у формуванні стилю
Індивідуально-авторські неологізми	«unlighted» (Р. Бредбері), «dreamscape» (Н. Ґейман)	Підкреслення оригінальності мислення, створення нової художньої реальності
Метафоричні та порівняльні конструкції	«The sun was a golden coin»	Формування образності, емоційного тону
Епітети та інтенсиватори	«silent city», «cold-hearted truth»	Посилення експресивності, уточнення авторського ставлення
Повтори (лексичні, синтаксичні)	«He ran and ran and ran…»	Передача ритму, психологічного стану героя
Фразеологічні інновації	Модифікації усталених виразів («to kick the heaven» замість «to kick the bucket»)	Створення комічного або символічного ефекту
Епітети та інтенсиватори	«silent city», «cold-hearted truth»	Посилення експресивності, уточнення авторського ставлення

Неологізми – це слова або словосполучення, створені автором задля вираження унікальних понять, емоцій або реалій, які не мають готових еквівалентів у мові [20]. У художньому тексті вони виконують не лише номінативну функцію, а й формотворчу: завдяки новим словам письменник моделює власну реальність. Наприклад, у творах Рея Бредбері новотвори типу *unlighted* або *moon-colored* передають атмосферу футуристичного світу, де межа між технікою і природою стирається. Такі лексеми вимагають від перекладача не буквального перекладу, а творчої адаптації. Перекладач має зберегти незвичність, образність і відчуття новизни, що стоїть за цими словами. Часто це досягається через калькування або створення нових одиниць у мові перекладу. Наприклад, український переклад *unlighted street* як «неосвітлена, темна, наче забута вулиця» дозволяє відтворити як смисл, так і поетичну напругу. Неологізми, таким чином, виступають показником авторської креативності та культурного контексту, у якому формується ідіостиль письменника.

Метафора – один із найдавніших і водночас найгнучкіших засобів вираження індивідуального стилю [4]. Через метафору автор осмислює дійсність не прямо, а символічно, виявляючи власне бачення світу. У прозі Бредбері або Фолкнера метафоричні образи часто поєднують побутове з космічним, мікросвіт із макросвітом, що створює ефект багатоплановості. Наприклад, вислів *«The sun was a golden coin»* не лише порівнює сонце із монетою, а й надає оповіді відтінку ностальгії, матеріалізує щось природне. Для перекладача така метафора є складним завданням, адже вона може втратити емоційний підтекст у буквальному перекладі. Переклад «Сонце було, наче золота монета» зберігає образ, але для українського читача може звучати менш поетично; тому перекладач може замінити метафору стилістично близькою, наприклад, «сонце сяяло, немов золоте диво». Важливо, щоб у перекладі відчувався внутрішній ритм і емоційна насиченість авторського тексту.

Метафори створюють стильову єдність і є основою семантичної цілісності художнього світу.

Епітети – це ключовий засіб характеристики об’єкта, який не лише описує, а й емоційно оцінює його [19]. Автори використовують епітети для створення атмосфери, уточнення деталей або підкреслення певної риси персонажа чи предмета. Наприклад, вислів *silent city* у текстах постапокаліптичної тематики створює відчуття порожнечі, зупиненого часу. Інтенсиватори, своєю чергою, посилюють ступінь емоційного впливу такі слова як *absolutely, utterly, deeply* або їхні українські відповідники «цілковито», «вкрай», «надзвичайно» допомагають авторові передати психологічний стан героя. Для перекладача епітети становлять особливу проблему, адже вони часто мають культурну прив’язаність і не завжди мають прямий відповідник у мові перекладу. Наприклад, «*cold-hearted truth*» дослівно означає «*холодносерда правда*», однак природніше звучить як «жорстока правда» або «нещадна істина». Вибір варіанта залежить від жанрового контексту й авторського настрою. Таким чином, епітети є носіями емоційного коду тексту, а інтенсиватори – інструментом, що забезпечує його динаміку.

Повтор – універсальний стилістичний прийом, який використовується для підсилення, ритмізації або емоційного наголосу [37]. У творах сучасної прози повтори часто мають функцію внутрішнього монологу або вираження психологічної напруги. Наприклад, фраза *«He ran and ran and ran…»* передає не просто дію, а стан відчаю, страху, втечі від чогось невідомого. Перекладач повинен уважно ставитися до таких структур, адже збереження повторів у перекладі забезпечує ритмічну симетрію й емоційну достовірність. У деяких випадках повтори можуть бути редуковані, але це можливо лише тоді, коли втрата форми не призведе до зникнення смислового навантаження. Повтор також може виконувати функцію композиційного з’єднання частин тексту, забезпечуючи його цілісність [12]. На синтаксичному рівні повтор формує

впізнавану авторську манеру мовлення, створює ритм, схожий на музичний мотив. Збереження цього ефекту в перекладі є важливою умовою передачі емоційного тону автора.

Фразеологізми є важливою складовою культурного коду мови. Їхня трансформація чи переосмислення письменником створює унікальний простір гри зі значенням. Коли автор змінює звичний вираз, як у прикладі *«to kick the heaven»* замість *«to kick the bucket»*, це не лише комічний прийом, а й спосіб демонстрації креативності. Такі інновації потребують від перекладача глибокого розуміння ідіоматики обох мов і культур. Буквальний переклад не передасть ефекту новизни, тому перекладач має шукати функціональний аналог, що викличе подібну емоційну реакцію. Наприклад, переклад «дати копняка небесам» може зберегти іронічний підтекст і водночас адаптувати вислів до української мовної картини світу [6]. Фразеологічні модифікації також можуть нести символічне навантаження, створюючи зв’язок між побутовим і сакральним рівнями значення. У такий спосіб письменник формує багатошарову структуру тексту, де лексико-стилістичні прийоми стають інструментом філософського осмислення дійсності.

До основних лексико-стилістичних засобів, що виражають авторський стиль, належать:

1. Індивідуально-авторські неологізми – новотвори, які відображають мовну креативність письменника та його прагнення створити нову образність (наприклад, словотворчі інновації у творах Р. Бредбері чи Дж. Р. Р. Толкіна).

2. Метафори та метонімії – допомагають розкрити глибинні смислові зв’язки, передати внутрішній світ персонажів, емоційні стани та асоціації. В авторському стилі вони часто набувають індивідуального забарвлення й формують власну символіку.

3. Епітети – створюють емоційно-образну характеристику об’єктів і явищ, формуючи авторське бачення світу. Їх добір є показником стилістичної

виразності та смакової культури письменника.

4. Символи, алюзії, ремінісценції – засоби, що втілюють інтертекстуальний рівень авторського стилю. Вони забезпечують зв’язок із культурними, історичними та літературними контекстами, надаючи тексту багатошаровості.

5. Антитези, контрасти, оксюморони – допомагають створити напруження, виразити протиріччя між емоціями, ідеями чи персонажами, підкреслити драматизм або іронію.

6. Ідіоми та фразеологізми – формують національний і соціокультурний колорит мовлення, роблять авторський стиль ближчим до живої мови народу.

7. Повтори, анафора, епіфора – використовуються для посилення емоційного ефекту, ритмічної організації тексту та створення художньої гармонії.

8. Архаїзми, діалектизми, просторіччя, жаргонізми – є засобами мовної характеристики персонажів, передачі історичного або соціального контексту, що також формує індивідуальний стиль автора.

9. Синтаксичні фігури (інверсія, парцеляція, риторичні питання) – впливають на інтонаційний малюнок і динаміку оповіді, підсилюють експресивність та емоційність висловлювання.

10. Фонетико-ритмічні засоби (алітерація, асонанс, рима, ритм) – створюють музикальність і мелодійність тексту, що особливо важливо у поетичних творах.

Лексико-стилістичні засоби не функціонують ізольовано. Вони взаємодіють між собою, формуючи багаторівневу систему. Наприклад, метафора може бути підсилена ритмічним повтором, а епітет – уведений у контрастний контекст, що створює динаміку й глибину сприйняття. Авторський стиль не зводиться до окремих засобів – це гармонійне поєднання лексичних,

синтаксичних і фонетичних прийомів, об’єднаних єдиним естетичним задумом.

Особливої уваги заслуговують емоційно-оцінні одиниці – слова, що передають авторське ставлення до зображуваного. Через них письменник не просто описує події, а формує певну оцінку, навіює читачеві емоційний тон. Такі засоби можуть бути як прямими (прикметники на позначення емоцій: *радісний, понурий, тривожний*), так і непрямими (іронічні контексти, протиставлення, гра слів).

У перекладознавстві передача цих засобів вважається одним із найскладніших аспектів роботи перекладача. Будь-яке слово несе культурний підтекст, і при перекладі важливо не втратити його конотацій. Наприклад, у перекладі українською мовою необхідно зберегти відчуття музичності англійських алітерацій або знайти рівнозначні за звучанням і змістом образи. Тому перекладач має не лише відтворювати зміст, а й реконструювати естетику оригіналу.

Збереження лексико-стилістичних засобів під час перекладу потребує не механічного перенесення, а творчої трансформації. Перекладач має враховувати контекст, емоційний ритм, культурну забарвленість і прагнути відтворити не лише форму, а насамперед естетичний вплив тексту на читача.

Лексико-стилістичні засоби виступають своєрідним інструментарієм митця слова, за допомогою якого він формує художню неповторність, інтонаційний малюнок і культурно-смисловий простір твору. Для перекладача їх адекватне відтворення є одним із найскладніших завдань, адже кожен засіб несе не лише смислове, а й естетичне навантаження, що пов’язане з національною специфікою мови оригіналу.

Отже, лексико-стилістичні засоби є основою авторського ідіостилю, адже саме через них реалізується творче бачення, індивідуальний спосіб мислення та емоційна експресія письменника. Кожна група засобів: неологізми, метафори, епітети, повтори чи фразеологічні інновації, виконує власну естетичну та

семантичну функцію. Для перекладача їхнє розпізнавання і правильна інтерпретація мають вирішальне значення, оскільки саме від цього залежить збереження оригінальності, стилю та культурної глибини твору. Передача таких елементів потребує не механічного перекладу, а тонкого відчуття слова, інтуїції та розуміння авторської мови як живої системи, що віддзеркалює особистість митця.

2.2. Синтаксичні та композиційні особливості художнього стилю автора

Проблема лексико-стилістичних засобів у структурі індивідуального стилю посідає важливе місце в сучасному мовознавстві та перекладознавстві. Саме на лексичному рівні найповніше розкривається творча індивідуальність письменника, його світогляд, естетичні принципи та мовне чуття. Лексико-стилістичні елементи – це не лише інструменти художнього вираження, а й своєрідні «підписи» автора, які дозволяють відрізнити його манеру письма від інших [18].

Вибір слів, їхня семантична гнучкість, образність і взаємодія з контекстом формують неповторний мовний портрет митця. У художньому тексті слово виходить за межі звичайного засобу комунікації, воно стає носієм емоцій, символів і культурних значень. Через систему лексико-стилістичних прийомів (епітетів, метафор, неологізмів, повторів, фразеологічних інновацій тощо) письменник створює власний мовний простір, де кожен елемент набуває естетичної ваги.

Для перекладача цей рівень є одним із найскладніших, адже передача лексико-стилістичної своєрідності потребує не лише мовної, а й культурної чутливості. Необхідно зберегти не просто зміст, а емоційно-образну структуру тексту, що формує атмосферу оригіналу [1]. Втрата або невдала адаптація

лексико-стилістичних засобів призводить до спотворення художнього тону, стилістичного ритму та індивідуального звучання автора.

Серед основних синтаксичних рис, що визначають індивідуальний стиль письменника, варто назвати варіативність довжини речень, використання парцеляції, інверсії, анафори, еліпсису та градації. Наприклад, короткі, уривчасті речення часто створюють ефект напруження, внутрішньої динаміки або психологічного зламу. Такі побудови характерні для творів Е. Гемінґвея, який використовував просту синтаксичну форму для передачі стриманості емоцій. Натомість складні періодичні речення, властиві Дж. Джойсу чи В. Вулф, відтворюють плин свідомості, хаотичність думок і відчуття безперервності життя.

Серед основних синтаксичних засобів, які визначають індивідуальний стиль виділяють комплекс складників (Рис. 2.1). Вони забезпечують можливість художньо передавати думки, емоції та психологічні стани персонажів, роблячи текст більш виразним і впізнаваним. Синтаксис у художньому творі не є випадковим; кожна конструкція, порядок слів і взаємозв’язок речень працюють на створення цілісного образу світу автора.

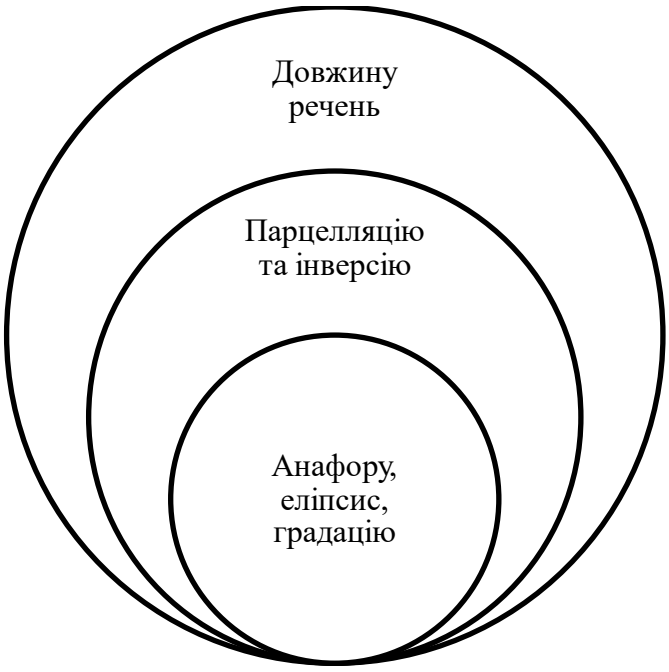

Рис. 2.1. Синтаксичні засоби індивідуального стилю автора

Синтаксичні засоби включають:

– довжину речень – короткі речення створюють динаміку, напруження або психологічний стан героя; довгі складні речення передають плин свідомості або хаотичність думок; довгі, складні речення з багатьма вставними конструкціями і підрядними членами передають плин свідомості, хаотичність думок або глибоку рефлексі. Наприклад, у прозі Е. Гемінґвея короткі речення формують стриманий, стиснутий стиль, тоді як В. Вулф використовує довгі періоди для створення ефекту потоку свідомості;

– парцеляцію – допомагають підкреслити важливість елементів, змінити звичайний порядок слів для експресії чи ритму. Застосовується поділ речення на окремі синтаксичні сегменти для виділення певної інформації або підсилення емоційного ефекту. Також використання парцеляції створює ефект драматичної паузи, підкреслює важливі деталі або передає темп мовлення героя.

– інверсію – зміна звичайного порядку слів для надання реченню експресивності або ритмічності. Інверсія дозволяє акцентувати увагу на ключових словах, створюючи особливу інтонаційну забарвленість тексту.

– анафору – початкові слова чи конструкції повторюються у сусідніх реченнях або абзацах, що створює ритмічну єдність і підкреслює важливість певної ідеї. Початкові слова чи конструкції повторюються у сусідніх реченнях або абзацах, що створює ритмічну єдність і підкреслює важливість певної ідеї.

– повтори – повтори та неповні конструкції передають внутрішні переживання, драматизм, створюють ритм. Повтори можуть бути лексичними або синтаксичними, що надає тексту музикальності, посилює емоційний ефект і формує авторський стиль. Повтори можуть бути лексичними або синтаксичними, що надає тексту музикальності, посилює емоційний ефект і формує авторський стиль;

– ліпсис – навмисне опущення деяких членів речення, що дозволяє створити ефект недомовленості або динамічного розвитку подій. Еліпсис часто використовується для передачі внутрішніх переживань персонажів,

психологічного напруження або несподіваних сюжетних поворотів;

– градацію – побудова речень або рядків із поступовим посиленням емоційного, смислового або образного навантаження. Такий прийом створює ефект наростання напруги або естетичної кульмінації, допомагає авторові підкреслити ключові моменти в тексті.

Кожен з цих синтаксичних засобів виконує не лише граматичну функцію, а й естетичну, емоційну та смислову. Авторська майстерність полягає у вмілому поєднанні цих конструкцій, щоб передати ритм мовлення, внутрішні переживання персонажів і художню атмосферу твору [17]. Для перекладача особливу складність становить збереження ритму, інтонації та експресивності речень, адже механічне відтворення структури може призвести до втрати художнього ефекту. Вдалий переклад синтаксичних моделей має забезпечувати відчуття того ж темпу, напруги та емоційного тонусу, що й оригінал, водночас адаптуючи конструкції до норм і звучання мови перекладу.

Для перекладача синтаксис є критично важливим, адже він формує «музику тексту». Зміна довжини або структури речень може суттєво вплинути на емоційне сприйняття твору.

Синтаксичний рівень також охоплює риторичні запитання, вигуки, повтори та неповні речення, що допомагають розкрити внутрішній стан персонажів. Еліптичні конструкції, наприклад, створюють ефект недомовленості або драматизму, тоді як інверсія додає поетичності й експресії. У такий спосіб синтаксис стає не просто формальним елементом, а засобом стилістичного моделювання, який виявляє авторську інтенцію [47]. Для перекладача важливо вловити ці ритміко-синтаксичні особливості, адже саме вони формують «музику тексту», яку легко порушити надмірною спрощеністю або механічним відтворенням структури оригіналу.

Композиція художнього твору – це система взаємозв’язків між його структурними елементами: експозицією, зав’язкою, кульмінацією, розв’язкою

та епілогом [23]. Водночас сучасна література нерідко виходить за межі класичної композиції, надаючи перевагу фрагментарності, ретроспекціям, паралельним сюжетним лініям та асоціативним переходам. Така структура є відображенням постмодерністського світобачення, де світ подається як мозаїка подій, думок і почуттів.

Щоб наочно показати, як саме композиційні рішення впливають на загальну структуру твору та його сприйняття, розглянемо коротку порівняльну таблицю (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Композиційні прийоми в художньому стилі та їх роль у вираженні авторського задуму

Композиційний прийом	Характеристика	Функція у творі	Приклад використання
Фрагментарність	Побудова тексту з окремих епізодів або сцен без суворої послідовності	Передає суб'єктивність сприйняття, внутрішній монолог, динаміку пам'яті	В. Вулф, «На маяк» - чергування різних точок зору та часових площин
Паралельні сюжетні лінії	Розвиток кількох історій, що переплітаються тематично або символічно	Створює багатоплановість, посилює психологізм	Ч. Діккенс, «Холодний дім» – поєднання особистої драми з соціальними проблемами
Ретроспекція (спогади)	Повернення до минулих подій у ході оповіді	Допомагає розкрити передісторію героя, пояснити його мотиви	Дж. Джойс, «Улісс» – внутрішній монолог героя, що сплітає минуле й теперішнє
Кільцева композиція	Завершення твору перегукується з його початком	Створює відчуття цілісності, підкреслює ідею вічного повернення	О. Генрі, «Дари волхвів» – початок і кінець обрамлюють моральну ідею жертви
Асоціативна побудова	Події пов'язані через емоції чи образи, а не через логічну послідовність	Передає індивідуальний спосіб мислення героя	В. Вулф, «Місіс Делловей» -асоціативні переходи між спогадами й теперішнім

Як видно з таблиці, композиційна організація твору відіграє ключову роль у створенні його художнього ефекту. Вибір певного прийому залежить від

мети автора: одні структури сприяють емоційній глибині, інші – логічній ясності або динаміці сюжету. Наприклад, фрагментарність дозволяє передати хаотичність внутрішнього світу персонажів, тоді як кільцева побудова формує відчуття завершеності. Для перекладача важливо не лише зберегти послідовність подій, а й відтворити ритм і структуру, закладені в композиційній схемі оригіналу. Будь-яка зміна розміщення епізодів чи діалогів може призвести до втрати художнього балансу.

Для кожного письменника композиція стає засобом вираження його філософської позиції. Наприклад, у творах В. Вулф внутрішній монолог поєднується з фрагментарною побудовою, що створює ефект внутрішнього діалогу між свідомістю і світом. Натомість Ч. Діккенс тяжіє до традиційної композиційної цілісності, але насичує її численними побічними сюжетами, які розкривають соціальний контекст і моральний конфлікт. Перекладач, працюючи з такими текстами, має враховувати не лише змістові зв’язки, а й композиційну логіку: зміна порядку абзаців або порушення ритму оповіді може спотворити художній задум автора.

Особливу роль синтаксичні й композиційні засоби відіграють у створенні психологічної глибини тексту. Письменник, маніпулюючи темпом оповіді, довжиною речень і розташуванням сцен, може передати динаміку внутрішніх переживань героїв.

Синтаксичні й композиційні елементи відображають внутрішній світ персонажів:

- довгі розлогі речення передають роздуми, хаотичність мислення;
- короткі, уривчасті речення передають рішучість, неспокій, напруження;
- чергування часу, точки зору або оповідачів створює багатоплановість і глибину психологічного портрету.

Композиційно автор може використати чергування спогадів і теперішнього часу, зміну оповідачів або різні точки зору, що створює ефект

багатоплановості. Усе це допомагає читачеві не лише зрозуміти героя, а й емоційно відчути його стан. Такі прийоми становлять основу психологічного реалізму, який властивий, наприклад, Г. Джеймсу чи К. Менсфілд. Для перекладача важливо не порушити цей психологічний ритм – заміна пунктуаційних знаків, довжини речень або інтонаційних пауз може змінити тональність сцени.

Кожен письменник формує власну «мовну геометрію» – типовий набір синтаксичних моделей, що повторюються у його творах. Так, для Бредбері характерні короткі речення з яскравими образами, що створюють ефект поетичної прози. Для Вірджинії Вулф, навпаки, притаманна хвилеподібна структура речення, де думка розгортається поступово, часто у формі внутрішнього монологу. Дж. Стейнбек використовував ритмічні синтаксичні повтори, щоб відтворити інтонацію усного мовлення.

У системі художнього мовлення можна виокремити кілька основних груп лексико-стилістичних засобів: образні (метафори, епітети, порівняння), експресивно-емоційні (повтори, вигуки, зменшено-пестливі форми), фразеологічні (ідіоми, крилаті вислови), а також словотвірні (авторські неологізми, оказіоналізми). Кожна група виконує власну функцію – когнітивну, естетичну або емоційно-комунікативну.

Щоб чіткіше продемонструвати різноманітність і роль цих засобів у формуванні авторського стилю, наведемо узагальнену таблицю з прикладами їхнього використання та перекладу (Додаток В). Як видно з таблиці, лексико-стилістичні засоби мають різне функціональне навантаження, але спільну мету – передати індивідуальне бачення світу автора. Для перекладача важливо розуміти не лише пряме значення слова, а й підтекст, емоційний тон і культурні конотації, закладені у ньому. Наприклад, метафора *Time is a thief* не просто позначає плин часу, а містить філософський підтекст про втрату і невідворотність. Перекладач, зберігаючи метафору, відтворює і глибину оригінальної думки. Особливу складність становлять оказіоналізми та фразеологічні одиниці, адже вони тісно пов’язані з мовною картиною світу. Тут

перекладач має балансувати між буквальним перекладом і культурною адаптацією. Успіх перекладу залежить від здатності зберегти стильову гнучкість та естетичну унікальність твору.

Такі закономірності відображають не лише мовну майстерність, а й психологічний тип автора. Перекладач має враховувати ці особливості, щоб зберегти не лише граматичну правильність, а й естетичну автентичність. Відтворення синтаксичних особливостей у перекладі передбачає пошук функціональних аналогів, таких структур, що викликають у читача подібне емоційне й ритмічне враження.

Отже, синтаксичні та композиційні особливості є невід'ємними складниками авторського стилю, які визначають його виразність, динаміку та емоційну глибину. Вони створюють своєрідний ритм і архітектоніку тексту, через які виявляється індивідуальний світогляд письменника. Для перекладача важливо розуміти, що синтаксис і композиція – це не лише форма, а й змістовий код, через який розкривається духовна енергія оригіналу. Збереження цих структурних елементів у перекладі є однією з головних умов адекватного відтворення ідіостилю, оскільки саме через них читач сприймає неповторну мелодику авторського слова.

РОЗДІЛ 3
ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРІВ

3.1. Стратегії та прийоми передачі авторських стилістичних засобів у перекладі

У процесі перекладу художнього тексту перекладач стикається з одним із найскладніших аспектів перекладацької діяльності – необхідністю одночасно передати змістову точність та зберегти стилістичну своєрідність авторського письма. Якщо зміст можна відтворити за допомогою відповідних лексичних і граматичних структур, то стиль – це те, що формує унікальний «почерк» письменника, його індивідуальне бачення світу, ритм оповіді, інтонаційну палітру, іронічний підтекст чи поетичну образність [10]. Саме тому відтворення авторського стилю вимагає від перекладача не лише глибоких мовних знань, а й високого рівня культурної, естетичної та інтерпретаційної компетентності.

У системі стилістичних засобів найповніше виявляється неповторна манера письма – добір епітетів, метафор, синтаксичних конструкцій, темпу оповіді, що створюють відчуття індивідуального голосу автора. Проте кожна мова має власні традиції образності, ритміки, синтаксичної гнучкості, тому пряме відтворення оригінальних засобів часто неможливе без втрати природності тексту перекладу [3]. Саме тут виникає потреба у творчому балансі між точністю та виразністю.

Проблема полягає у виборі перекладацьких стратегій, які забезпечують збереження стилістичного ефекту. Одні дослідники (зокрема В. Комісаров, І. Корунець, П. Ньюмарк) наголошують на пріоритеті адекватності змісту, інші (Г. Кочур, Л. Коломієць, Ю. Найда) акцентують увагу на передачі естетичної функції тексту. Таким чином, перекладач постає не лише посередником між

двома мовами, а й співавтором, який переосмислює художній задум, адаптуючи його до іншої культурно-мовної системи.

Передача авторських стилістичних засобів не є механічним процесом. Вона вимагає від перекладача уміння відчути інтонацію оригіналу, зрозуміти підтекст, розпізнати культурні алюзії та знайти для них адекватні образно-емоційні відповідники в мові перекладу. Власне тому визначення стратегій і прийомів, що допомагають досягти цієї мети, є одним із центральних завдань сучасного перекладознавства. Ретельне осмислення цих аспектів дозволяє не лише зберегти авторську манеру письма, а й зробити переклад самостійним художнім твором, який зберігає дух, стиль і естетику оригіналу.

В ході нашого дослідження було виділено виділяють кілька ефективних стратегій, які дозволяють максимально зберегти індивідуальність автора:

1. Дослівний переклад – передбачає максимально точну передачу лексики та синтаксису оригіналу. Підходить для передачі формальної структури, повторів, ритмічних моделей або усталених виразів. Використовується, коли художній ефект формується через точні мовні засоби.

2. Компенсація – застосовується, коли прямий переклад неможливий через культурні або мовні відмінності. Ефект стилістичної одиниці відтворюється іншим засобом у мові перекладу. Наприклад, метафору, що втратила образність, можна замінити іншою метафорою з аналогічною емоційною силою.

3. Адаптація – передбачає зміну елементів тексту, які несуть культурне або історичне забарвлення, на аналоги, зрозумілі цільовому читачеві. Важливо зберегти авторський задум, передаючи його через локальні культурні коди.

4. Модуляція – зміна форми вираження при збереженні смислу та емоційного відтінку. Наприклад, англійське іронічне запитання може бути передане українським саркастичним твердженням.

5. Перестановка / реконструкція – використовується для відтворення складних синтаксичних структур автора, де дослівний переклад може порушити ритм чи логіку тексту.

Щоб успішно реалізувати стратегії передачі авторського стилю, перекладач може застосовувати низку практичних прийомів, що дозволяють не лише зберегти зміст, а й передати ритм, образність та емоційне забарвлення оригіналу (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Практичні прийоми для інтерпретації

1. Інтерлінгвістична калька. Цей прийом передбачає перенесення мовних одиниць з оригіналу у переклад у буквальному або близькому значенні, часто із збереженням словотвору або фразеологізму. Інтерлінгвістична калька особливо корисна для авторських неологізмів, оказіоналізмів або стилістично забарвлених фраз, які не мають прямого еквівалента у цільовій мові.

Приклад: англійське «*dreamscape»* може бути передано як «*світосон*» у перекладі, що дозволяє зберегти авторський творчий неологізм.

Використання кальки допомагає передати унікальний авторський почерк, проте вимагає обережності: надмірна кількість кальок може зробити текст

штучним або важким для сприйняття.

2. Семантичне розширення або звуження значення. Цей прийом застосовується, коли прямий переклад окремих слів або образів не передає повністю художнього ефекту оригіналу. Семантичне розширення дозволяє додати відтінки значення для передачі образності, тоді як звуження допомагає уникнути зайвої деталізації, яка може спотворити ритм чи стиль.

Приклад. Англійське «*He gazed at the endless horizon*» може бути передано як «Він вдивлявся в безмежну даль», де слово *endless* розширює емоційне сприйняття простору, зберігаючи поетичну образність.

Цей прийом особливо ефективний при передачі культурно-специфічних образів та метафор, дозволяючи зберегти художній ефект без буквального наслідування структури мови оригіналу.

3. Ритмічна адаптація. Ритмічна адаптація є ключовою при перекладі поетично структурованих прозових фрагментів, уривків з повторюваними інтонаційними акцентами або внутрішньою ритмікою. Вона включає збереження пауз, повторів, розподілу фраз та інтонаційних акцентів, що створюють характерний «ритм» автора.

Приклад: англійське повторюване *«And miles to go before I sleep…»* у перекладі може стати «*І ще милі, і милі мені йти…»,* зберігаючи повтор і мелодику оригіналу.

Цей прийом дозволяє перекладу відтворювати не тільки зміст, але й емоційний вплив тексту, його внутрішню динаміку, що є невід'ємною частиною авторського стилю.

4. Комбінований переклад. Комбінований переклад передбачає поєднання різних прийомів: дослівного, адаптаційного, компенсаторного, семантичного розширення тощо. Цей підхід є найбільш гнучким і дозволяє перекладачеві максимально зберегти стиль та індивідуальні особливості оригіналу.

Приклад. При перекладі англійського тексту з метафорами, культурними

відсилками та складними синтаксичними конструкціями перекладач може:

- дослівно передати ключові слова;
- адаптувати метафору під українську культурну систему;
- компенсувати втрату ритму через перестановку або додатковий розділовий знак.

Використання комбінованого підходу дозволяє знаходити творчий баланс між точністю і художньою виразністю, зберігаючи індивідуальний почерк автора навіть у складних текстах.

Ці прийоми формують практичний інструментарій перекладача для роботи з авторським стилем. Вони забезпечують збереження художньої цілісності, ритму, емоційного забарвлення та психологічної глибини тексту. Практичне застосування цих прийомів особливо важливе у навчанні перекладачів, створенні адаптаційних посібників та під час роботи над прозовими текстами з яскраво вираженим індивідуальним стилем.

У ході проведеного дослідження було розроблено комплекс практичних рекомендацій для перекладачів, що спрямовані на максимально ефективне збереження індивідуального авторського стилю в процесі перекладу прозових текстів. Ці рекомендації мають практичну цінність, оскільки дозволяють систематизувати роботу перекладача, забезпечити узгодженість вибору перекладацьких стратегій та зберегти художню та емоційну цілісність твору.

1. Попередній аналіз оригіналу. Перед початком перекладу важливо здійснити детальний аналіз оригінального тексту, визначивши ключові стилістичні маркери автора, образи, метафори, фразеологізми та синтаксичні конструкції, які формують унікальність його письма. Такий аналіз дозволяє перекладачу не лише зрозуміти художню структуру твору, а й обрати оптимальні прийоми для передачі конкретних стилістичних елементів. Наприклад, складні ритмічні повтори або авторські неологізми потребують спеціальної уваги ще на етапі підготовки перекладу.

2. Вибір стратегії залежно від текстового сегмента. Різні сегменти тексту можуть вимагати різних стратегій перекладу. Емоційно забарвлені фрагменти, ритмічно організовані уривки, образні або культурно-специфічні одиниці не завжди можна передати однією технікою. Наприклад, метафори або фразеологізми часто вимагають адаптації або компенсації, тоді як повтори та ритмічні конструкції краще зберігати дослівно. Цей підхід дозволяє перекладу залишатися максимально наближеним до авторського задуму, зберігаючи цілісність стилю.

3. Фокус на психологічному ефекті. Переклад – це не лише передача змісту, а й відтворення емоційного впливу тексту на читача. Перекладач має враховувати тон, паузи, внутрішній ритм, акценти та напругу оригіналу. Наприклад, уривки, що створюють відчуття неспокою або очікування, вимагають особливої уваги до пунктуації, синтаксичних ритмів та інтонаційних засобів. Збереження психологічного ефекту допомагає цільовому читачеві відчути атмосферу твору та емоції, закладені автором.

4. Творчий компроміс. Деякі авторські стилістичні засоби неможливо передати буквально через відмінності мов або культурних контекстів. У таких випадках перекладач повинен знайти баланс між точністю і художньою виразністю, застосовуючи творчий компроміс. Наприклад, англомовні словосполучення з подвійним значенням або іронічні конструкції можуть бути адаптовані через аналогічні українські вирази, що передають той самий ефект, навіть якщо структура речення змінюється.

5. Тестування перекладу. Завершальний етап – перевірка перекладеного тексту на ритміку, мелодику та емоційний вплив. Рекомендується читати текст вголос, оцінювати звучання фраз, повтори, паузи та інтонаційні наголоси. Така практика дозволяє виявити недоліки, що можуть порушувати стильову єдність, та скоригувати їх до остаточного варіанту перекладу.

Комплекс практичних рекомендацій, розроблений у ході дослідження,

забезпечує системний підхід до перекладу авторського стилю. Їхнє застосування дозволяє зберегти індивідуальність автора, передати емоційний та психологічний ефект оригіналу і забезпечити високу якість перекладу. Для перекладачів, викладачів та студентів-перекладознавців ці рекомендації можуть слугувати практичним орієнтиром у роботі над прозовими текстами будь-якої складності.

3.2. Труднощі та типові помилки у передачі авторського стилю

Передача індивідуального авторського стилю під час перекладу – одне з найскладніших і водночас найвідповідальніших завдань у перекладознавстві. Вона потребує не лише досконалого знання вихідної та цільової мов, а й уміння «прочитати» авторський задум, відчути його емоційну інтонацію, підтекст і прагматичну настанову. Перекладач має виступати не як механічний трансформатор тексту, а як інтерпретатор, який зберігає індивідуальний почерк митця, його світобачення та художню манеру [25].

Кожен автор формує унікальну мовну систему, у якій поєднуються специфічні лексичні одиниці, синтаксичні побудови, образно-асоціативні ряди, ритміка та інтонаційні особливості. Ця система часто відображає соціокультурні реалії, національну ментальність, філософські погляди й навіть психологічний тип митця. Тому спроба перекласти твір без урахування цих чинників призводить до втрати ідіостилю, а разом із ним – до спотворення авторського «голосу».

У ході дослідження ми виокремили низку труднощів, з якими найчастіше стикаються перекладачі під час відтворення індивідуального авторського стилю. До них належать як лінгвістичні, так і культурно-прагматичні аспекти, що безпосередньо впливають на якість і автентичність перекладу.

1. Лінгвістичні труднощі. Однією з головних проблем є невідповідність мовних систем. У кожній мові існують унікальні засоби вираження, які не мають повних аналогів в іншій. Це стосується, зокрема, ідіом, каламбурів, алюзій або культурно забарвлених метафор. Наприклад, англійські слова *melancholy, wistful* чи *serendipity* не мають однозначних відповідників в українській мові, тому перекладач змушений шукати функціонально подібні вирази або застосовувати описовий переклад. Помилка на цьому етапі може призвести до втрати емоційного тону або зміщення авторського акценту.

Ще однією поширеною проблемою є буквалізм – надмірна орієнтація на форму оригіналу замість його смислового ядра. Унаслідок цього текст стає «перекладеним» у негативному сенсі – він звучить штучно, позбавляється ритму й стилістичної природності.

2. Культурно-семантичні труднощі. Авторський стиль завжди вкорінений у певний культурний код, і його елементи часто несуть національні або історичні відтінки. Прикладом можуть бути згадки про культурні реалії, побутові деталі, міфологічні образи чи релігійні символи. У процесі перекладу виникає дилема: зберегти культурну специфіку чи адаптувати її для цільового читача. Зайва адаптація може «розмити» авторську ідентичність, тоді як дослівне збереження – зробити текст незрозумілим.

Типовою помилкою у цьому контексті є етноцентричне спрощення – коли перекладач намагається «українізувати» або «європеїзувати» незвичні образи. Наприклад, у творах американських письменників можна знайти реалії, які не мають прямих аналогів в українській культурі (*Thanksgiving dinner, county fair*). Якщо їх перекласти узагальнено як «свято» або «ярмарок», то втрачається важливий культурний шар і символічне навантаження.

3. Стилістичні труднощі. Передача індивідуальної ритміки й інтонації автора, ще одна серйозна проблема. Кожен письменник має власний ритм мови: одні тяжіють до коротких, уривчастих речень (наприклад, Хемінгуей), інші – до

довгих, плавних, розгорнутих періодів (як Фолкнер чи Діккенс). Якщо перекладач не відчуває цієї динаміки, то ритм тексту змінюється, і читач сприймає його зовсім інакше. Часто це призводить до спотворення художнього ефекту, особливо у творах, де форма нерозривно пов'язана зі змістом.

Типовою помилкою є нівелювання індивідуального синтаксису. Перекладачі іноді прагнуть «вирівняти» складні синтаксичні конструкції, щоб зробити текст зрозумілішим. Проте саме синтаксична побудова часто є частиною авторського почерку, його інтонаційного малюнка, музики прози.

4. Психолінгвістичні та інтерпретаційні труднощі**.** Важливу роль у процесі перекладу відіграє суб'єктивне сприйняття тексту перекладачем. Авторський стиль – це не лише система мовних засобів, а й спосіб мислення, емоційна інтонація, що не завжди піддається раціональному аналізу. Перекладач неминуче вносить у текст частку власного світогляду, тому навіть найретельніший переклад не може бути абсолютно «нейтральним».

Іноді виникає ефект «переінтерпретації», коли перекладач, прагнучи зробити текст зрозумілішим або ближчим до читача, змінює його смислові акценти. Це особливо помітно в перекладах символічних чи філософських творів, де будь-яке незначне зміщення лексики може призвести до зміни ідейного підтексту.

У процесі перекладу художніх текстів перекладач стикається з великою кількістю викликів, які стосуються не лише мовної, а й культурної, естетичної та психологічної площини. У ході дослідження ми визначили кілька ефективних способів подолання таких труднощів, які допомагають зберегти індивідуальність автора й водночас створити повноцінний літературний твір у цільовій мові.

1. Контекстуальний аналіз і творча адаптація. Одним із найефективніших способів подолання лексичних труднощів є глибокий контекстуальний аналіз тексту. Перекладач має уважно досліджувати не лише значення окремих слів, а

й підтексти, приховані асоціації та емоційні відтінки. Коли прямий переклад втрачає природність або звучить штучно, важливо застосовувати творчу адаптацію – підбір такого еквівалента, який викликає в читача подібний емоційний ефект. Цей метод особливо дієвий при перекладі неологізмів, авторських метафор, сленгових або культурно маркованих виразів. Наприклад, якщо слово має значення, пов'язане з певним історичним чи побутовим явищем, перекладач може знайти аналог у культурі мови перекладу. Такий підхід не є відступом від оригіналу, а навпаки – способом зберегти його живу енергію. Головне – уникнути буквального копіювання, адже воно часто призводить до втрати художнього ефекту. Творча адаптація вимагає гнучкості мислення, інтуїції й розуміння читацьких очікувань.

2. Відтворення ритму та інтонації. Синтаксичні труднощі часто пов'язані з відмінностями у граматичних системах мов. Тому перекладачеві потрібно не просто передавати зміст, а й зберігати ритм, динаміку та інтонаційний малюнок авторського тексту. Особливо це важливо у творах, де ритмічність мови відіграє роль у створенні емоційного ефекту. Наприклад, у поезії або прозі з високим рівнем експресії. Для цього варто уважно стежити за паузами, повтореннями, інверсіями, мелодикою речень. Перекладач може використовувати синтаксичні трансформації (поділ довгих речень на коротші, перестановку частин або поєднання фраз), щоб відтворити природний ритм української мови без втрати змісту. Крім того, важливо читати переклад уголос: це допомагає відчути, чи звучить текст гармонійно, чи зберігає він інтонаційну енергію оригіналу. Такий підхід перетворює перекладацький процес на творчий акт, де слово стає не лише носієм змісту, а й засобом емоційного вираження.

3. Використання корпусного та стилістичного аналізу. Ще одним шляхом подолання труднощів є застосування порівняльного аналізу перекладів або використання паралельних корпусів текстів. Це дозволяє перекладачеві побачити, як інші фахівці вирішували схожі завдання, та знайти власне

рішення, яке буде водночас точним і виразним. Стилістичний аналіз допомагає виявити домінантні риси ідіостилю, повторювані лексичні одиниці, улюблені граматичні структури, способи створення образів. На основі цього можна побудувати перекладацьку стратегію, яка спрямована на збереження авторської інтонації та загальної естетичної гармонії твору. Корпусний підхід також корисний у навчальній практиці: він дає можливість порівняти різні переклади одного тексту, виявити їхні сильні й слабкі сторони. Завдяки цьому перекладач поступово формує власний стиль роботи з художніми текстами, що базується не лише на інтуїції, а й на аналітичному мисленні.

4. Адаптація культурних реалій. Найбільше труднощів перекладач відчуває при передачі культурно специфічних елементів. Реалії, алюзії, ідіоми або історичні відсилання часто не мають аналогів у мові перекладу. У таких випадках доцільно застосовувати адаптаційні стратегії, що включають пояснення в тексті, використання приміток або заміну на близьке за функцією явище. Важливо – не втратити атмосферу твору, зберігаючи баланс між доступністю для читача й автентичністю. Наприклад, якщо в оригіналі йдеться про подію чи поняття, незнайоме українському читачеві, перекладач може подати короткий коментар або знайти культурний аналог, який викликає подібні асоціації. Такі рішення особливо актуальні при перекладі текстів із глибокими міжкультурними алюзіями. Наприклад, американської чи японської літератури. Уміння знайти оптимальний варіант – це ознака не просто технічної, а культурної компетентності перекладача.

5. Саморедагування та тестування перекладу. Після завершення роботи над перекладом важливо не відразу здавати текст, а провести етап тестування. Читання вголос допомагає виявити недосконалі місця, порушення ритму або невідповідність інтонації. Корисним є також залучення незалежного редактора або колеги-перекладача для обговорення спірних моментів. Це дозволяє уникнути суб’єктивності й підвищує якість кінцевого результату. Крім того,

перекладач може зіставити власний текст з оригіналом після певного часу, «свіжим поглядом», що допомагає виявити дрібні неточності, які раніше залишалися непомітними. Така практика формує професійну рефлексію, вчить критично оцінювати власну роботу й постійно вдосконалювати майстерність.

Щоб узагальнити виявлені в ході дослідження проблеми та способи їх подолання, доцільно представити результати у вигляді таблиці (табл. 3.1). Такий формат дозволяє системно співвіднести типові труднощі, з якими стикаються перекладачі під час передачі авторського стилю, із запропонованими ефективними підходами до їх вирішення.

Таблиця 3.1

Порівняльна таблиця труднощів у передачі індивідуального стилю автора з англійської українською мовою та способів їх подолання

Тип труднощів	Суть проблеми	Запропоновані способи подолання
Лексичні	Авторські неологізми, метафори або ідіоми не мають прямих відповідників у мові перекладу.	Застосування контекстуального аналізу та творчої адаптації для збереження образності й емоційної сили вислову.
Синтаксичні	Відмінності у граматичних структурах мов, що призводять до втрати ритму чи логічної побудови тексту.	Використання синтаксичних трансформацій (розчленування, об'єднання, інверсія) для природності тексту цільової мови.
Стилістичні	Наявність унікальних авторських прийомів – повторів, інверсій, паралелізмів, що не мають аналогів.	Збереження стилістичної домінанти через компенсаторні засоби або комбіновані стратегії перекладу.
Культурні	У тексті присутні реалії, алюзії, історичні або побутові відсилання, незрозумілі читачеві.	Використання адаптації: пояснення, культурних аналогів або приміток для збереження автентичності твору.
Емоційно-естетичні	Переклад не передає тон, настрій і внутрішню динаміку оригіналу.	Ритмічна адаптація, читання перекладу вголос, робота з інтонаційним малюнком речення.
Редакторські	Надмірна суб'єктивність перекладача або втрата послідовності внаслідок тривалого редагування.	Саморедагування, тестування перекладу, обговорення з колегами для нейтралізації суб'єктивного впливу.

Як видно з наведеної таблиці, головні труднощі у відтворенні авторського стилю охоплюють різні рівні, від мовного до культурно-психологічного. Проте ефективне їх подолання можливе лише за умови комплексного підходу, коли перекладач не обмежується технічними прийомами, а розглядає текст як цілісну систему. Лексичні й стилістичні труднощі переважно вирішуються завдяки творчій адаптації, що дозволяє зберегти індивідуальний ритм і образність авторської мови. Синтаксичні відмінності між мовами долаються через трансформації, які допомагають досягти природного звучання тексту без втрати авторського задуму. Особливо важливими є культурні та інтерпретаційні труднощі, адже саме вони найчастіше стають причиною стилістичних зсувів. Тут перекладач виступає не лише як мовний, а й культурний посередник, що має знайти баланс між автентичністю і зрозумілістю для читача. Редакторський етап і самоперевірка відіграють не меншу роль, оскільки дозволяють скорегувати суб’єктивність сприйняття та забезпечити емоційну точність тексту.

Результати дослідження демонструють, що успішна передача авторського стилю – це не одномоментна дія, а багаторівневий процес, який потребує професійної уважності, глибокого аналітичного мислення і творчої інтуїції перекладача.

Отже, ефективне подолання труднощів у передачі авторського стилю передбачає поєднання аналітичного мислення, творчого підходу та культурної чутливості. Перекладач, який володіє цими навичками, не просто відтворює текст іншою мовою, а створює новий художній світ, зберігаючи дух і голос автора у просторі іншої культури.

.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що відтворення індивідуального авторського стилю в перекладі англомовних прозових творів є одним із найскладніших завдань художнього перекладу. Авторський стиль – це унікальне поєднання мовних, образних і композиційних засобів, через які письменник формує власну естетику та світобачення. Для перекладача головним викликом є не лише передати смислову точність тексту, а й зберегти художню цілісність, інтонаційну ритміку, емоційне забарвлення та культурний підтекст, властиві першотвору.

Теоретичний аналіз дозволив окреслити основні складники індивідуального стилю письменника – лексику, синтаксис, образну систему, стилістичні фігури, мовну гру, алюзії, культурні реалії. Було розглянуто типові труднощі, які виникають під час їх перекладу, а також визначено найбільш ефективні прийоми для їх подолання. Особливу увагу приділено збереженню стилістичної домінанти твору, що забезпечує впізнаваність автора у перекладі.

У практичній частині дослідження проаналізовано фрагменти англомовних прозових текстів і їх українські переклади. Для порівняльного аналізу було обрано твори, що відзначаються виразним індивідуальним стилем авторів, зокрема елементи метафоричності, іронії, емоційної насиченості та культурних алюзій. Порівняння оригіналів і перекладів дало змогу виявити, як конкретні мовні засоби впливають на передачу авторського стилю, та оцінити адекватність обраних перекладацьких стратегій.

Зокрема, під час аналізу було визначено кілька типових труднощів:

- лексико-стилістичні – пов’язані з перекладом індивідуалізованої лексики, оказіоналізмів, діалектизмів;
- синтаксичні – пов’язані з відтворенням довгих або незвичних для української мови речень, інверсій, ритмічної організації;
- культурно-семантичні – пов’язані з реаліями, алюзіями, ідіоматикою, що відображають національну специфіку автора.

Для кожної групи труднощів визначено способи їх подолання, зокрема:

застосування перекладацької адаптації, модуляції, компенсації, транскреації, а також функціонально-еквівалентного перекладу, який забезпечує збереження художнього ефекту.

Результати практичного аналізу показали, що перекладачі, які орієнтуються не лише на лінгвістичну, а й на стилістичну та культурну відповідність, досягають більшої автентичності звучання перекладу. Зокрема, успішні приклади демонструють здатність перекладача гнучко поєднувати різні методи залежно від контексту, жанру та стильової манери автора.

Таким чином, дослідження підтвердило, що ефективне відтворення авторського стилю у перекладі можливе лише за умови творчого підходу, коли перекладач виступає не лише посередником між двома мовами, а й співтворцем художнього тексту. Практичний аналіз перекладів довів, що гармонійне поєднання точності змісту, естетичної виразності та національно-культурної адекватності є запорукою високоякісного перекладу, який передає індивідуальну стилістику автора без спотворень і втрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. П. Втрати і здобутки перекладу: перекладацькі стратегії відтворення індивідуально-авторського стилю. *Стиль і переклад.* 2024. №1. С. 111–124.

2. Бойко Ю. Терміни в науково-технічному тексті: дефінітність та переклад. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies*. Харків: ХНМУ. 2024. URL: apfp.khmnu.edu.ua.

3. Борецька Г. Е. Основи художнього перекладу: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 268 с.

4. Волошина Л. Б. Авторський стиль і переклад (До українського перекладу творів Сент-Екзюпері), 2018. 128 с.

5. Грінченко Г. М. Індивідуальний стиль письменника в аспекті перекладознавства. Харків: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2020. 214 с.

6. Єрмоленко С., Русанівський В. Літературна мова і художній переклад. *Культура слова*. 2018. № 2. С. 66–77.

7. Іванов Ю. Особливості перекладу англомовних прозових творів. Київ: Видавництво «Академія». 2019. 224 с.

8. Карабут А. Шляхи збереження авторського стилю в перекладі українською на прикладі роману Е. Берджеса «Механічний апельсин». Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. 128 с.

9. Кишкар Є. М. Синтаксичні трансформації при перекладі англомовного художнього тексту українською мовою. *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (м Полтава, 17-18 трав. 2023 р.) / наук. керівник Я. М. Тагільцева. Полтава, 2023. С. 394–395.

10. Коломієць Л. Лінгвокультурні аспекти перекладу. Київ: Академвидав. 2020. 311 с.

11. Коломієць Л. В. Перекладачки художньої літератури в радянській Україні 1920-30-х років: освітні, культурні та соціополітичні портрети». *Стиль і переклад*. № 1. 2024. С. 124–136.

12. Коломієць Л. В. Ідейно-художні домінанти авторського стилю у структурній організації тексту перекладу (на матеріалі українських перекладів сучасної англомовної прози). *Лінгвістичні студії*. 2008. № 30. С. 140–150.

13. Коломієць Л. В. Теорія і практика перекладу: когнітивно-комунікативний аспект. Київ: ВЦ «Академія», 2022. 312 с.

14. Коптілов В. В. Мистецтво перекладу. Київ: Либідь, 2019. 304 с.

15. Котенко І. Методи лексико-стилістичного аналізу художнього тексту. Київ: Видавництво «Либідь». 2020. 211 с.

16. Кочерган М. Особливості відтворення авторського стилю в перекладі сучасної прози. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2021. 187 с.

17. Куц М. О., Воробйова Л. В. Порівняльний аналіз запозичень в англійській та українській мовах. *Академічні студії*. Серія «Гуманітарні науки». 2022. № 1. С. 154–159.

18. Лашко А. Специфіка перекладу художніх текстів: лексико-стилістичний аспект. Київ: Видавництво «Наука і освіта». 2023. 274 с.

19. Лікер Дж. Translation and Individual Authorial Style. New York: Palgrave Macmillan. 2019. 121 с.

20. Лисецька Н., Карпевич А. Лексико-стилістичні особливості перекладу художнього тексту німецькою мовою (на матеріалі творчості С. Жадана)». *Актуальні питання іноземної філології*. 2024. № 20.4. С. 22–41.

21. Лодж Д. Exploring Stylistics and Translation. London: Routledge. 2018. 314 с.

22. Лук’яненко І. В. Лінгвостилістичні аспекти індивідуального

авторського стилю в художньому перекладі. Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 198 с.

23. Нелюбін Л. Вступ до перекладознавства: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2020. 224 с.

24. Одрехівська І. М. Деколоніальність, українська література і переклад. Мова. Література. *Фольклор*. 2024. № 2. С. 87–92.

25. Оксак Г. Авторський стиль Умберто Еко в романі «Празький цвинтар» та проблеми перекладу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2023. № 1. С. 18–21.

26. Остапенко С. А., Гончаренко А. О. Вплив культурних відмінностей на художній переклад. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*. 2023. № 26. С. 80–86.

27. Підходько В. Б. Художній переклад та літературна компаративістика. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. № 1. С. 134–148.

28. Приходько В. Б. Художній переклад та літературна компаративістика. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. № 1. С. 90–101.

29. Пузирко С. Художній переклад як крос-культурна комунікація. *Українські культурологічні студії*. 2023. № 1. С. 75–78.

30. Райс К., Ребрій О. Cognitive Approaches to Literary Style. Cambridge: Cambridge University Press. 2017. 188 с.

31. Сидоренко Ю. І. Особливості українського перекладу метафори у романі фантастичного жанру. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. 2023. № 1. С. 55–68.

32. Скрипник Л. Фразеологізми та їх відтворення у перекладі. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2018. 118 с.

33. Шепель Олександра Труднощі передачі індивідуального стилю в

українських перекладах англомовних прозових творів. *Мова і міжкультурна комунікація*: теорія та практика : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 листопада 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 109–112.

34. Чередниченко О. І. Проблеми адекватності художнього перекладу. Київ: Наукова думка, 2021. 186 с.

35. Шмігер Т. В. Художній переклад у системі міжкультурної комунікації. Київ: ВЦ «Київський університет», 2022. 240 с.

36. Шум О. В. Авторський стиль художнього опису М. Левицької в оригіналі та перекладах (на основі роману «A Short History of Tractors in Ukrainian»). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. №2. С. 26–36.

37. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London; New York: Routledge, 2018. 370 p.

38. Bassnett S. Translation Studies. 5th ed. London: Routledge, 2021. 264 p.

39. Chesterman A. Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory. Amsterdam: John Benjamins. 2016. 234 p.

40. Dickens C. Oliver Twist. London: Penguin Classics. 2010. 308 p.

41. Farahzad F., Zaheri E. Authorial Style in English-Persian Literary Translation: Focusing on Key Phrase Allusions. *Iranian Journal of Translation Studies*. 2018. № 16. P. 9–24.

42. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. 2nd ed. London: Routledge, 2020. 288 p.

43. Hemingway E. The Old Man and the Sea. New York: Scribner. 2007. 218 p.

44. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London: Routledge. 2015. 197 p.

45. Martin K. L. Language, Style and Translation. New York: Palgrave Macmillan. 2015. 174 p.

46. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. London: Routledge. 2016. 174 p.

47. Newmark P. *A* Textbook of Translation. New York: Prentice Hall, 2019. 292 p.

48. Salich H. Authorial Neologisms in Translation: Is the Translator a Smuggler? *Między Oryginałem a Przekłade*. 2020. № 26. P. 47–63.

49. Schäffner C. Translation Research and Interpreting Studies: An Interdisciplinary Perspective. Clevedon: Multilingual Matters. 2004. 223 p.

50. Tymoczko M. Enlarging Translation, Empowering Translators. Manchester: St. Jerome Publishing. 2020. 356 p.

51. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. 3rd ed. New York: Routledge. 2019. 384 p.

52. Woolf V. Mrs Dalloway. London: Hogarth Press. 2005. 278 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Публікації в наукових та науково-практичних джерелах

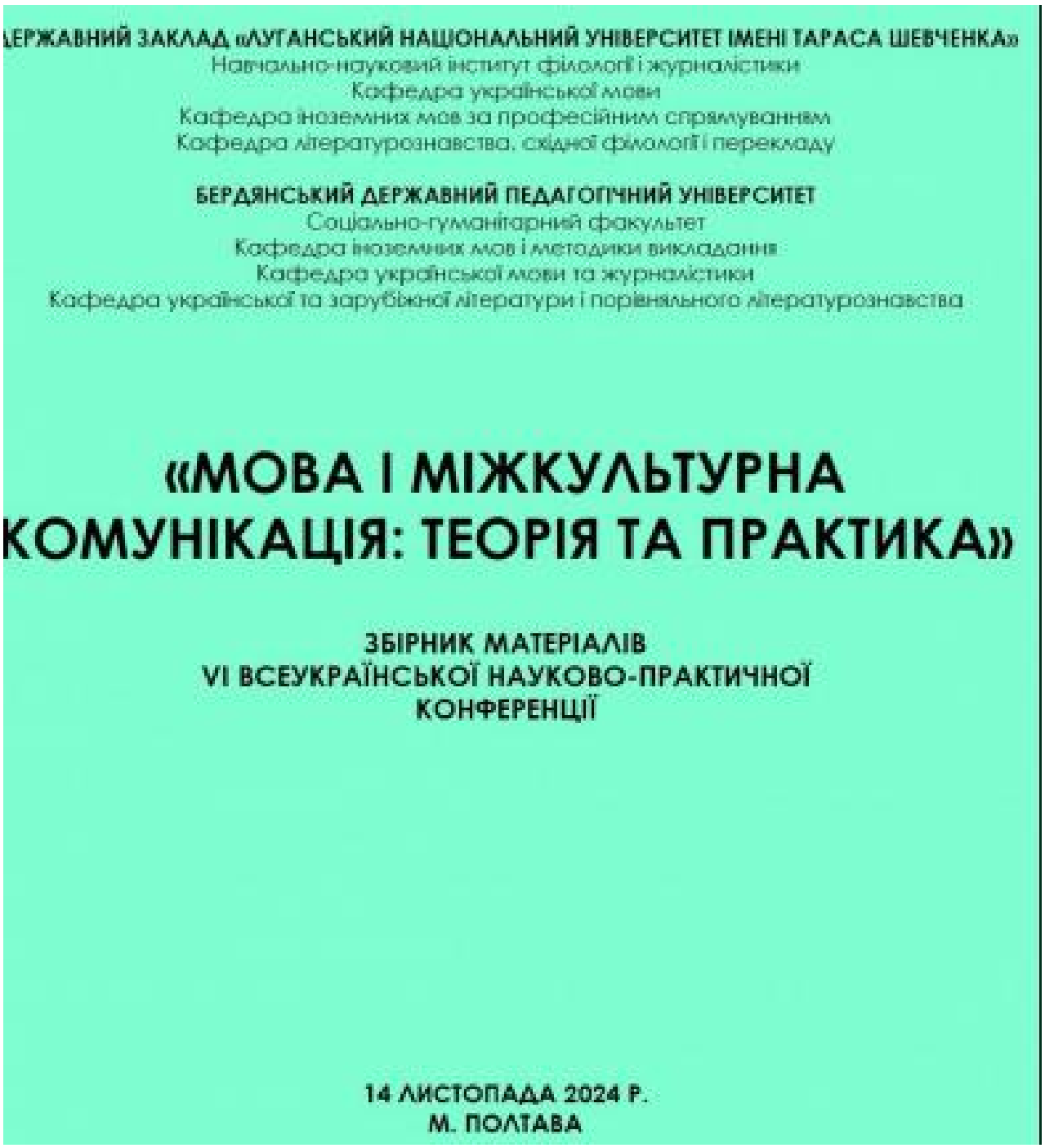

науки. 2014. Вип. 1–2. С. 65–71.

3. Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром'як, Ю. Ковалів та ін. Київ : Академія, 2007. 752 с.

4. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.

5. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/ (last accessed: 29.10.2025).

ТРУДНОЩІ ПЕРЕДАЧІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРІВ

Шепель Олександра,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Філологія»
(спеціалізація Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)
Полтавського державного аграрного університету;
Науковий керівник – Тагільцева Яніна,
доцент кафедри германської і української філології
Полтавського державного аграрного університету,
кандидат фіолологічних наук

Передача індивідуального стилю письменника в перекладі – це одна з найскладніших і найвідповідальніших ділянок перекладацької діяльності. Авторський стиль – це не просто сукупність мовних засобів, а відображення світогляду, емоційної чутливості, культурних орієнтирів і навіть психологічних особливостей митця [2]. Саме тому спроба зберегти цей стиль у перекладі вимагає від перекладача не лише бездоганного знання мов, а й високої інтерпретаційної культури, літературного смаку й глибокого розуміння авторського задуму.

1. Лексико-семантичні труднощі. Однією з найпомітніших проблем є передача індивідуально забарвленої лексики. Англійська мова вирізняється широким спектром синонімів, багатозначністю слів і великою кількістю фразеологізмів, що часто не мають точних відповідників в українській. Автори англомовної прози нерідко створюють оказіоналізми, новотвори, що відображають їхній власний мовний почерк [5]. Під час перекладу такі одиниці часто втрачають образність або емоційне забарвлення. Перекладач змушений шукати баланс між буквальною точністю та стилістичною адекватністю,

відтворюючи не лише значення, а й експресивний ефект слова.

2. Синтаксичні труднощі. Англійська мова відзначається гнучкою синтаксичною структурою, де допустимими є інверсії, парцеляції, еліпсис або надзвичайно довгі складні речення. В українській мові подібні конструкції не завжди звучать природно. Тому перекладач стикається з вибором: або зберегти форму, ризикуючи порушити ритміку та мелодику українського тексту, або ж трансформувати синтаксис, зберігаючи художній ефект. Цей компроміс потребує великої майстерності, адже будь-яке спрощення може призвести до втрати стилістичної індивідуальності автора.

3. Стилістичні та емоційні труднощі. Багато англомовних письменників використовують складну систему стилістичних фігур: метафори, порівняння, антитези, іронію, гру слів. В українській мові ці засоби можуть мати інші асоціації або сприйматися не так гостро [3]. Наприклад, іронічний підтекст може стати надто прямолінійним, а поетична метафора – втратити свою глибину. Завдання перекладача не лише знайти формальні відповідники, а й передати ту саму емоційну інтонацію, яку створював автор, мовби зберегти «музику» оригіналу в іншій тональності.

4. Культурно-реалієві труднощі. Індивідуальний стиль письменника тісно пов'язаний із його культурним середовищем. У творах часто зустрічаються алюзії, реалії, цитати, історичні чи літературні натяки, зрозумілі лише читачеві вихідної культури. Український читач може не знати цих контекстів, що створює ризик втрати змісту або хибного тлумачення [1]. Перекладач має вирішити, чи варто пояснювати такі елементи у примітках, чи адаптувати їх, підбираючи функціональні аналоги, не спотворюючи при цьому авторський задум.

5. Проблема індивідуального ритму та інтонації. У кожного письменника є власний ритм мовлення, темп розповіді, особлива інтонаційна структура. В англійській прозі це може проявлятися через короткі, уривчасті речення, що створюють напруження, або через плавні, довгі фрази, що формують спокійний

настрій. Українська мова має іншу мелодику, тому буквальне відтворення ритму часто виглядає штучно. Перекладачеві доводиться інтуїтивно «почути» автора і відтворити цей ритм так, щоб він був природним для українського читача, але водночас передавав атмосферу оригіналу.

6. Суб'єктивність сприйняття та інтерпретаційні труднощі. Індивідуальний стиль нерозривно пов'язаний із світоглядом письменника, тому будь-яке тлумачення тексту перекладачем є певною мірою суб'єктивним. Перекладач може мимоволі «приглушити» окремі риси стилю або, навпаки, підсилити їх, орієнтуючись на власне бачення [4]. У цьому полягає головна небезпека. Переклад може перетворитися не на відтворення, а на інтерпретацію. Саме тому важливо зберігати баланс між творчістю перекладача й повагою до авторської манери.

Отже, труднощі передачі індивідуального стилю зумовлені як відмінностями мовних систем, так і розбіжностями культурних кодів. Успішний переклад вимагає від перекладача не лише технічних навичок, а й художнього чуття, уміння глибоко проникнути в авторську інтенцію та віднайти рівновагу між точністю й художньою виразністю. Тільки тоді український переклад англомовного твору може звучати так, ніби він створений саме для українського читача, але зберігає індивідуальний голос автора, його стиль, ритм і неповторну енергію.

Джерела та література

1. Коломієць Л. В. Теорія і практика художнього перекладу: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 248 с.
2. Коптілов В. В. Мистецтво перекладу. Київ: Либідь, 2019. 312 с.
3. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London; New York: Routledge, 2018. 370 p.
4. Fedorov A. V. Introduction to the Theory of Translation. London: Routledge, 2021. 286 p.
5. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. 3rd ed. New York: Routledge, 2019. 384 p.

Додаток Б

Синтаксичні прийоми і перекладацькі стратегії

Синтаксичний прийом	**Функція в оригіналі**	**Приклад з англомовного тексту**	**Стратегія передачі в перекладі**
Короткі речення	Створюють динаміку, напруження, акцент на дію	“He ran. He fell. He got up.” (Е. Гемінґвей)	Збереження короткої ритмічної структури через аналогічні короткі речення в українському тексті
Складні періодичні речення	Передають потік думок, психологічну складність	“As the rain fell, blurring the streets and reflecting the neon lights, she wandered, lost in thought.”	Розділення на частини або збереження складності через граматично правильні довгі речення з українською пунктуацією
Еліпсис (неповні речення)	Створюють ефект недомовленості, драматизму, психологічної напруги	“Not now. Later.”	Використання українських неповних речень або збереження паузи через розділові знаки, щоб передати ритм
Інверсія	Підкреслює певні слова, надає поетичності та експресії	“Into the room came a silence”	Збереження інверсії через перестановку слів в українському перекладі без втрати сенсу
Повтори (лексичні та	Підсилюють емоційне	“He ran and ran and	Передача повтору в перекладі,

Синтаксичний прийом	**Функція в оригіналі**	**Приклад з англомовного тексту**	**Стратегія передачі в перекладі**
синтаксичні)	забарвлення, створюють ритм, передають психоемоційний стан	ran…”	адаптуючи структуру під природну українську ритміку
Риторичні запитання	Виявляють внутрішній монолог, активізують увагу читача	“What am I to do now?”	Збереження запитальної форми, можливе додавання експресивних часток для передачі емоційного тону
Градація та наростання	Створюють динаміку, посилюють драматизм	“He ran faster, harder, until he could run no more.”	Використання українських прислівників, епітетів та повторів для збереження ефекту наростання

Додаток В

Лексико-стилістичні засоби вираження авторського стилю та їх передача у перекладі

Тип засобу	Функція в авторському стилі	Приклад з оригіналу	Спосіб перекладу українською	Коментар
Метафора	Створює новий образ, надає тексту багатозначності	*Time is a thief*	«Час — злодій»	Перекладається еквівалентом, зберігаючи образність і метафоричну структуру
Епітет	Посилює емоційне забарвлення і характеризацію	*Dark, whispering trees*	«Темні, шепочучі дерева»	Відтворюється шляхом збереження прикметників і їхнього емоційного відтінку
Порівняння	Підсилює виразність опису через зіставлення	*Her smile was like sunlight*	«Її усмішка була, мов сонячне світло»	Використано традиційну конструкцію з «мов», що передає ніжність тону
Фразеологізм	Відтворює колорит мови, додає природності діалогам	*To spill the beans*	«Розкрити карти»	Добирається функціональний український еквівалент із подібним смислом
Неологізм / оказіоналізм	Демонструє творчу мовну винахідливість	*Dreamscape*, *unseeable*	«Світосон», «невидиме»	Може передаватися калькою або адаптацією,

Тип засобу	Функція в авторському стилі	Приклад з оригіналу	Спосіб перекладу українською	Коментар
	автора			залежно від контексту
Повтор	Створює ритм, емоційний наголос, посилює значення	*And miles to go before I sleep…*	«І ще милі, і милі мені йти…»	Збережено повтори для передачі мелодики та внутрішнього ритму
Евфемізм	Пом’якшує негативне або табуйоване значення	*He passed away*	«Він пішов із життя»	Передається стилістично близьким виразом, що відповідає культурним нормам

Додаток Г

Основні прийоми передачі стилістичних засобів у перекладі

Прийом перекладу	Суть прийому	Приклад з оригіналу	Варіант перекладу українською	Стилістичний ефект
Модуляція	Зміна логічного або емоційного фокусу вислову	*He looked death in the face*	«Він глянув смерті просто в очі»	Підсилення емоційності через експресивну синтаксичну структуру
Компенсація	Відтворення втраченого ефекту в іншому місці тексту	*His silence screamed louder than words*	«Його мовчання волало гучніше за будь-які слова»	Збережено контраст і метафоричність
Перифраза	Замінення образу описовим зворотом	*The heart of the city*	«Саме серце міста»	Відтворено образність через сталий вираз української мови
Антонімічний переклад	Використання протилежного за змістом вислову	*He hardly ever smiled*	«Він майже ніколи не посміхався»	Збережено інтонаційну м’якість і стилістичний баланс
Конкретизація	Заміна загального поняття конкретним	*He drank deeply*	«Він зробив довгий ковток»	Посилено візуальність дії
Генералізація	Заміна конкретного поняття	*He had a Colt in his hand*	«У нього була зброя в руці»	Підтримано нейтральний тон, без культурної

Прийом перекладу	**Суть прийому**	**Приклад з оригіналу**	**Варіант перекладу українською**	**Стилістичний ефект**
	загальним			прив’язки
Додавання	Введення додаткових слів для пояснення контексту	*She smiled knowingly*	«Вона всміхнулася з розумінням, ледь помітно»	Уточнено емоційний відтінок
Вилучення	Усунення надмірного або недоречного елемента	*He spoke with an air of superiority*	«Він говорив зверхньо»	Збережено стиль і семантику, уникнуто громіздкості